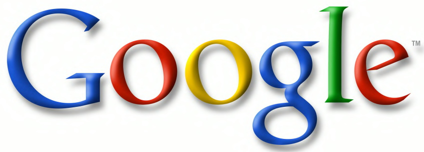
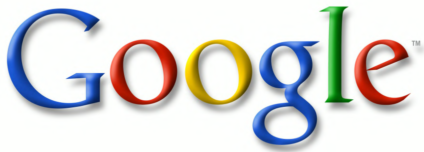

OLDNORDISK FORMLÆRE

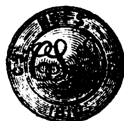
TIL

SKOLEBRUG.

AF

LUDV. F. A. WIMMER.

Anden omarbejdede og forkortede udgave.

KØBENHAVN.
CHR. STEEN & SÖNS FORLAG.
JOH. L. LUNDS BOGTRYKKERI.
1876.

ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK
WIEN

KAISERLICHE KOENIGLICHE
HOFBIBLIOTHEK

Forord.

Da jeg udgav min „oldnordisk formlære til brug ved undervisning og selvstudium“ (1870), havde jeg nærmest filologer og dem, der vilde erhværve sig et speciellere kendskab til Nordens oldsprog, for öje, medens hensynet til skolerne den gang naturlig måtte træde i baggrunden, eftersom kun meget få af disse meddelte undervisning i oldnordisk. Ved lov af 1ste april 1871 blev dette fag imidlertid optaget som undervisningsgenstand i alle skoler. Det var en selvfølge, at min oldnordiske formlære efter de krav, som loven stillede til skolerne, indeholdt særdeles meget, som ikke var bestemt til at medtages ved skoleundervisningen, og mange lærere har derfor opfordret mig til at udgive en mindre bog til skolebrug; på den anden side er der ikke få, som har ønsket at beholde den udførligere fremstilling, idet de har anset det for hensigtsmæssigt at have en bog, hvor både de selv og de flinkere disciple kunde finde oplysning om sjældnere former.

Jeg har trot at kunne imødekomme bægge parters ønske og tilfredsstille mig selv bedst ved i den nye ud-

gave at dele formlæren i to forskellige bøger, af hvilke den ene, der kun optager det vigtigste af lyd- og böjningslæren, særlig er beregnet på skolebrug, medens den anden vil indeholde alt det for lærere og filologer nødvendige stof.

At der i nærværende udtog findes enkelte afvigelser fra fremstillingen i formlæren fra 1870, er begrundet i de studier, jeg senere har haft lejlighed til at göre, og hvoraf jeg for största delen har optaget resultaterne i den tyske og svenske bearbejdelse af bogen (1871 og 1874).

I. Lydlære.

Bogstaverne og deres udtale.

§ 1. Det oldnordiske sprog skrives med følgende 35 bogstaver: **a, á, b, d, ð** *(eð)*, **e, é (è), f, g, h** *(há)*, **i, í, j, k** *(ká)*, **l, m, n, o, ó, p, r, s, t, u, ú, v** *(vend, vaff)*, **x, y, ý, z, þ** *(þorn)*, **æ, œ, ö, ø.**

Anm. I de fleste udgaver bruges tegnet **ö** både for **ö** og **ø.**

Selvlyd.

§ 2. Af disse var oprindelig **a, e, i, o, u, y** samt **ö** og **ø** korte, derimod **á, é, í, ó, ú, ý** samt **æ, œ** og tvelydene **ei, ey, au** lange.

Efter den gamle fællesnordiske udtale må selvlydene ordnes på følgende måde, når vi øverst i rækken stiller de danske lyd og neden under de oldnordiske tegn:

korte lyd:			lange lyd:		
	A **a**			A **á**	
Æ **e**	Ö **ø**	Å **ö**	Æ **æ**	Ö -	Å **ó**
E **e**	Ø **ø**	O **o**	E **é**	Ø **œ**	O **ó**
I **i**	Y **y**	U **u**	I **í**	Y **ý**	U **ú**
		tvelyd:	**ei**	**ey**	**au**

§ 3. På Island undergik den gamle udtale af selvlydene efterhånden store forandringer. Efter den nyere islandske udtale ordnes de bedst på følgende måde, idet vi under hvert dansk tegn stiller de islandske, der indeholder samme lyd som det danske:

	A **a** **æ, œ; á**	
Æ **e; é** **ei, ey**	Ö **ö, ø** **au**	Å **o**
E **i, y**	Ø **u**	O **ó**
I **í, ý**	Y -	U **ú**

1) **a** udtales som dansk *a*: *dagr* dag, *land* land.

æ og **œ** udtales bægge som *aj* ɔ: som da. *ej* i *vej*: *klæði* klæde, *hræddr* ræd; *fœða* føde, *rœtr* rødder.

Anm. På Island gik **œ** tidlig over til **æ**; de adskilles kun i de ældste håndskrifter, medens da. har bevaret forskellen: *fœri* = da. færre, *fœra* = da. føre.

á udtales som *aw* ɔ: som *av* i da. *hav*. På da. er det blevet *å*, der ligger nærmere ved den oprindelige udtale: *á* å, *ár* år, *ráð* råd.

2) **e** er da. åbent *e* eller *æ* i *hest*, *æde* (*hestr*, *eta*); **é** udtales som *jæ*: *fé* fæ, *sétti* sjætte.

ei og **ey** udtales bægge som *æj* ɔ: omtrent som svensk *ej* i *nej*, men forskellig fra da. *ej*: *bein* bén, *beit* béd; *eyra* øre, *heyra* høre.

Anm. I steden for **ey** skrives i de oldnorske og undertiden i de ældste islandske håndskrifter **øy**. På da. gik tvelydene **ei** og **ey** (**øy**) tidlig over til de enkelte lyd **e** og **ø**.

3) **i** og **y** udtales bægge som da. *i* i *til, vil*, *e* i fho. *ved, ned*: *til* til, *vilja* ville, *við* ved, *niðr* ned; *fyrir* for, *yfir* over, *þykkja* tykkes.

4) **í** og **ý** udtales bægge som da. *i* i *liv, ride*: *líf* liv, *lík* lig, *ríða* ride; *sýsla* syssel, *lýsa* lyse.

5) **ö** og **ø** er da. *ö* i *börn*: *börn* börn, *björn* björn; *øx* økse.

Anm. På Island gik **ø** i flere tilfælde tidlig over til **e** (*gera* göre, for *gøra*); ellers faldt det sammen med **ö**.

au udtales som *öj* ɔ: omtrent som svensk *öj* i *möjlig*, men forskellig fra da. *öj*: *auga* öje, *haugr* höj, *kaupa* købe.

Anm. På da. gik **au** tidlig over til **ø** ligesom **ey** (**øy**): *lauss* = da. løs, *leysa* = da. løse.

6) **u** er da. *ø* i *hø, tønde*, *y* i *tynd*: *duga* due, *tunna* tønde, *um* om, *þunnr* tynd.

7) **o** er det åbne *o* eller *å* i da. *komme, tåle*: *koma* komme, *kona* kone, *konungr* konge, *þola* tåle.

8) **ó** udtales som *ow* ɔ: som det lukkede da. *o* i *god*, efterfulgt af et svagt udtalt *w*: *góðr* god, *rót* rod.

9) **ú** er da. *u* i *hus*: *hús* hus, *lúka* lukke.

10) Foran *ng* (og *nk*) udtales *a, i, u, y* som *á, í, ú, ý* og *e, ö* som *ei, au*, f. eks. *langr* lang, *þing* ting, *ungr* ung, *lyng* lyng, *lengi* længe, *löng* huk. lang, *hönk* hank, udt. *lángr, þíng, úngr, lýng, leingi, laung, haunk*.

Medlyd.

§ 4. De oldnordiske medlyd er følgende:

	klangløse		åndende		hvislende	næselyd	l- og r-lyd	halv-selvlyd
Ganelyd . .	**k**	**g**	**- g**	**h**		**n**		**j**
Tandlyd . .	**t**	**d**	**þ ð**		**s, z**	**n**	**l, r**	
Læbelyd . .	**p**	**b**	**f f**			**m**		**v**

Hertil kommer dobbelt-medlyden **x** = **ks** og **gs**.

§ 5. Om medlydenes udtale er følgende at mærke:

1) **k** og **g** lyder foran *e, (é), ei, ey, i, í, y, ý, æ, œ* og *ø* (men ikke *ö*) som *kj* og *gj*: *kenna* kende, *gøra* eller *gera* göre. Nyere er udtalen af **gj** og **gi** efter selvlyd som *j (jj)* og *je (jje)*: *vígja* indvie, *bogi* bue, *degi* hf. af *dagr* dag, udtalt *víja, båjje, dæjje.*

g udtales i ordenes begyndelse og efter medlyd hårdt som i da. *god*, men efter selvlyd åndende som i da. *dag*: *góðr* god, *sorg* sorg, *ungr* ung; *dagr* dag. Nu lyder det dog hårdt efter selvlyd foran *n, l* og *ð*: *logn* vindstille, *sigla* sejle, *sagði* sagde. — **gg** er altid hårdt: *egg* egg; æg.

2) **d** udtales som det hårde da. *d* i *dag*; i oldnord. *land*, land, lyder det som i *dagr* dag. Ligeledes udtales **dd** altid hårdt: *oddr* od, spids (forskelligt fra da. *dd* i *odde*).

þ og **ð** er de til *t* og *d* svarende åndende lyd; **þ** udtales som engelsk *th* i *thing* og bruges kun i ordenes begyndelse. I da. er denne lyd tabt, da det gamle *þ* er blevet *t* undtagen i stedord og dertil svarende biord, som har fået *d*: *þing* ting, *þola* tåle; *þú* du, *þat* det, *þar* der. — **ð** lyder som det åndende da. *d* i fho. *med,*

råd, engelsk *th* i *father* (*með* med, *ráð* råd, *faðir* fader, *orð* ord); det forekommer aldrig i ordenes begyndelse og kan ikke fordobles.

Anm. I ordenes begyndelse, i fordobling og efter *l*, *m* og *n* bruges *d*; derimod står *ð* efter selvlyd samt efter *f*, *g* og *r*.

3) **p** udtales som *f* i forbindelsen *pt*: *skapt, eptir* = da. skaft, efter. — **b** og **bb** lyder altid hårdt.

f i ordenes begyndelse samt i forbindelserne *fk, ft, fs* og (i sammensætninger) *ff* efter en selvlyd lyder som da. *f*: *faðir* fader; *rífka* forøge, *þýft* og *þýfska* tyveri, *haft* haft; *affall* forringelse; inde i ordet foran *n, l* og *ð* udtales det som *b*: *nafn, tafl, lifði*, udtalt *nabn, tabl, lebðe* = da. navn, tavl, levede. I alle andre tilfælde lyder det som da. *v* i ordenes begyndelse: *líf, lifa, hafa, höfuð* = da. liv, leve, have, hoved.

4) **h** udtales også foran *n, l, r, j* og *v*: *hnakki, hlaupa, hringr, hjörtr, hvítr* = da. nakke, løbe, ring, hjort, hvid.

5) **z** udtales som **s.** Det bruges for et af *t* og *ð* opstået *s* (*veizt* du véd, for **veitt*; *kvazt* du sagde, for **kvaðt*) og for *s*, foran hvilket en tandlyd er bortfalden (*íslenzkr* islandsk, for *íslendskr*).

6) **r** er ikke som på da. gane- men tandlyd. — I enden af et ord efter en medlyd (undtagen *r*) udtales *r* som *ur* (ɔ: *ør*), f. eks. *maðr* mand, udtalt *maðør* (men *stórr* stor, udt. *stór*).

7) **v** lyder nu som da. *v* i ordenes begyndelse, ikke som *w* i da. *skov*, hvilken lyd det havde i oldsproget.

8) Endnu må mærkes, at medlydsforbindelserne **ll** og **rl** udtales som *ddl* ɔ: hårdt *d* og *l* (*falla, jarl*, udtalt *faddla, jaddl* = da. falde, jarl). Ligeledes udtales **rn** og efter tvelyd og aksentueret selvlyd **nn** som *ddn* (*barn, steinn*, udt. *baddn, stæjddn* = da. barn, stén). Dog

beholder *nn* sin oprindelige udtale i ejestedordene *mínn, þinn, sínn*, hvor *í* tidlig er forkortet til *i*, og som del af kendeordet: *ánni* hf. åen, udt. *awnne.*

9) En dobbelt medlyd foran en anden medlyd lyder som en enkelt (*manns*, ef. af *maðr* mand, udtales som *mans*, ef. af *man* træl; *felldr*, fældet, som *feldr* kappe — ikke *feddldr*). Dog beholder dobbeltmedlyden sin udtale foran *r* og halvselvlydene *j, v* (*allr* al, udt. *addlør*). Foran intetkönnets *t* og foran fortidsendelsen i de svage udsagnsord skrives derfor i reglen enkelt medlyd (*alt* for *allt*, ik. af *allr* al; *felda, feldr* for *fellda, felldr*, fortid og fortids tillægsf. af *fella* fælde).

Anm. Når tre eller flere medlyd støder sammen i slutningen af en stavelse, udfalder ofte den mellemste eller en af de mellemste i udtalen (*Íslands, danskt, hests* udtales *Íslans, danst, hess*). Sjældnere udstødes den første (*fyrst* først, udt. *fyst*).

§ 6. Selvlydenes tidsmål. I modsætning til den gamle udtale kan nu enhver selvlyd være både kort og lang. Lange er selvlydene i betonede stavelser, som ender på en selvlyd, en enkelt medlyd eller enkelte (ikke fordoblede) medlyd, af hvilke den anden er *r* (*kné, ek, höf-uð, vil, akr, akrar* = da. knæ, jeg, hoved, jeg vil, ager, agre); i alle andre tilfælde (foran dobbelte medlyd og medlydsforbindelser) er selvlydene korte (*egg, höfði, vilja, vildi* = da. egg ell. æg, hoved (hf.), ville, vilde). Hvor der i det følgende tales om lange og korte stavelser, menes derimod ved en lang stavelse en sådan, hvori der findes en af de oprindelig lange selvlyd (§ 2, beg.), en tvelyd (*ei, ey, au*) eller to medlyd efter selvlyden, hvorimod stavelser med oprindelig korte selvlyd og enkelt medlyd efter selvlyden kaldes korte.

§ 7. Stavelsernes betoning. Hovedtonen falder altid på første stavelse. Sammensatte ord har hovedtonen på første, bitonen på sidste leds første stavelse.

§ 8. I stavelseadskillelsen regnes alle de medlyd, der følger efter en selvlyd, til den foregående stavelse (*höfð-ing-i, svar-að-i* = da. høvding, svarede). Sammensatte ord deles naturligvis efter sammensætningsleddene.

Lydovergange.

Selvlyd.

§ 9. Aflyd kaldes det selvlydsskifte, som især fremtræder i udsagnsordenes stærke böjningsmåde (sé nedenfor § 69 ff.), f. eks. *fara, fór*; *binda, batt, bundinn*; *bíta, beit, bitinn*; *bera, bar, bárum, borinn.*

§ 10. Omlyden, der spiller én meget vigtig rolle i oldnordisk, er den virkning, som selvlydene **i** og **u** eller halvselvlydene **j** og **v** øver på en foregående selvlyd, således at denne nærmer sig *i (j)* og *u (v)*. Efter den virkende selvlyds beskaffenhed er den oldnordiske omlyd to slags, nemlig *u*-omlyd, fremkaldt ved **u** og **v**, og *i*-omlyd, fremkaldt ved **i** og **j**. Den første af disse er særlig nordisk, den anden findes også i de andre sprog i vor sprogklasse (tysk, engelsk).

§ 11. a) **u**-omlyden består deri, at et **u** eller **v**, der findes, eller i en tidligere sprogperiode fandtes i

endelsen, forandrer et **a** i rodstavelsen til **ö**, f. eks. *dagr* dag, hf. flt. *dögum*; *gata* gade, nf. flt. *götur*; *söðull* sadel; *taka* tage, *tökum* vi tager. Undertiden ses grunden til omlyden kun i enkelte former af ordet, ofte er den ganske bortfalden, medens virkningen er bleven, f. eks. *köttr* kat, gf. flt. *köttu*; *ör* pil, ef. *örvar* (sml. eng. *arrow*); *söngr* sang, nf. flt. *söngvar*; *sök* sag, *skömm* skam (for **söku*, **skömmu*); *land* land, nf. flt. *lönd* (for **löndu*).

b) Hører **a** ikke til rodstavelsen, men til böjnings- eller afledningsendelsen, forandres det ved *u*-omlyd ikke til *ö*, men til **u**, f. eks. *herað* herred, nf. flt. *heruð* (for **heruðu*), hf. flt. *heruðum*; *leita* lede, *leituðum* vi ledte; dette *u* forandrer atter et *a* i rodstavelsen til **ö**, f. eks. *annarr* anden, nf. huk. *önnur*; *kalla* kalde, *kölluðum* vi kaldte.

Anm. 1. I den ældste tid blev også **á** ved *u*-omlyd **ó**, som dog senere atter fortrængtes af *á*; men *nótt* holdt sig ved siden af *nátt* nat.

Anm. 2. Under påvirkning af et følgende **v** bliver **e** til **ø** (ikke *ö*) og **i** til **y**: *søkkva* synke, af **sekkva* (**senkva*); *syngva* (senere *syngja*) synge, af **singva*.

§ 12. **i-omlyden** er langt mangfoldigere end *u*-omlyden, idet langt flere selvlyd er modtagelige for den. Den består deri, at et **i** eller **j**, der findes, eller i en tidligere sprogperiode fandtes i endelsen, virker på en foregående selvlyd således, at

a	bliver	**e**;	**jo**, **ju**	bliver	**y**;
á	—	**æ**;	**ú**	—	**ý**;
o	—	**y** (sj. **ø**, **e**);	**jó**, **jú**	—	**ý**;
ó	—	**œ**;	**au**	—	**ey**.
u	—	**y**;			

Eksempler: **a** — **e**: *tamr* tam — *temja* tæmme; *ben* sår, ef. *benjar*; *fagr* smuk — höjere og höjeste grad *fegri, fegrstr.* **á** — **æ**: *áss* as, gud — nf. flt. *æsir.* **o** — **y**: *sonr* sön — nf. flt. *synir.* Undertiden omlydes **o** til **ø** (e): *koma* komme — *køm* (*kem*) jeg kommer; *hnot* nødd — nf. flt. *hnøtr* (*hnetr*). **ó** — **œ**: *bót* bod — nf. flt. *bœtr* bøder, *bœta* at bøde; *stórr* stor — höjere og höjeste grad *stœrri, stœrstr.* **u** — **y**: *fullr* fuld — *fylla* fylde; *ungr* ung — höjere og höjeste grad *yngri, yngstr.* **jo, ju** — **y**: *hjoggum, hjuggum* vi huggede — forestill. fortid *hyggi* at han, de huggede. **ú** — **ý**: *mús* mus — nf. flt. *mýss*; *hús* hus — *hýsa* at huse. **jó, jú** — **ý**: *skjóta* skyde — *skýt* jeg skyder; *krjúpa* krybe — *krýp* jeg kryber. **au** — **ey**: *lauss* løs — *leysa* løse; *hlaupa* løbe — *hleyp* jeg løber.

Anm. 1. Som det vil ses af de her anførte eksempler findes *i*-omlyden meget ofte, skönt det *i* eller *j*, som har fremkaldt den, ikke længer er tilstede. På den anden side findes på oldnord. ofte et *i* i endelsen, som ingen omlyd fremkalder (*hani* hane, *stóli* hf. af *stóll* stol, *bundinn* bunden, ikke *heni, stœli, byndinn*); grunden hertil er, at dette *i* ikke er oprindeligt, men er trådt i steden for et ældre **e**. Dog gives der også enkelte tilfælde, hvor et oprindeligt *i* ikke virker omlyd (*staðr*, sted, har i nf. flt. *staðir*, ikke *steðir*).

Anm. 2. Undertiden kan **k** og **g** forandre et foregående **a** til **e**: *taka* tage, fort. tillægsf. *tekinn* (da. *tagen*), *draga* drage, fort. tillægsf. *dreginn* (da. *dragen*).

§ 13. Når **a** skulde modtage både *u*- og *i*-omlyd (ɔ: når derefter følger, eller i en tidligere sprogperiode fulgte **vi** eller **vj**), bliver det **ø** (ikke ö), f. eks. *søkkva* sænke, af **sakkvja* (**sankvja*); *höggva* hugge, nutid *høggr* han hugger.

§ 14. Brydning. Med dette navn betegner man i oldnordisk den temmelig hyppige overgang af **e** (**i**) til **ja** (ved *u*-omlyd **jö**), f. eks. *hjarta* hjærte (sml. tysk *herz*); *sjaldan* sjælden (sml. tysk *selten*); *gjöf* gave, ef.

gjafar (men *gefa* give). Undertiden står en form med brydning ved siden af en anden uden brydning: *bjarg* og *berg* bjærg. I de tilfælde, hvor *i*-omlyden ellers indtræder, finder brydning aldrig sted: *skjöldr* skjold, ef. *skjaldar*, men hf. *skildi*, nf. flt. *skildir*; *gjalda* betale, nut. *geld* jeg betaler.

§ 15. Selvlydsforlængelse. a) Selvlydene forlænges til erstatning for bortkastede medlyd: *gás* gås (sml. tysk *gans*); *lá* jeg lå (for **lag* af *liggja*), *þá* jeg fik (for **þag* af *þiggja)*, *brá* jeg svingede (for **bragð* af *bregða*); *í* (fho. i; sml. græsk *ἐν*, tysk og lat. *in*). I slutningen af énstavelsesord forlænges selvlydene altid, selv om ingen medlyd er bortkastet derefter: *sá* påpeg. stedo. „den".

b) Ligeledes forlænges selvlyden foran **tt**, når dette er opstået ved sammensmæltning af *t* med en foregående ganelyd: *átta* otte, *nátt* el. *nótt* nat, *réttr* ret, lige, *dóttir* datter (sml. tysk *acht, nacht, recht, tochter*).

c) Foran *lk, lg, lp, lf* og *lm* er **a**, **o** og **u** temmelig tidlig gået over til **á**, **ó** og **ú** (*fólk* folk, *hjálpa* hjælpe, *úlfr* ulv, *hjálmr* hjælm o. s. v.). Ligeledes *háls*, hals, og *skáld* skjald. Dog får vi ved *i*-omlyd **e** og **y** som af *a, o* og *u* (*kálfr* kalv — *kelfa* kælve, *tólf* tolv — *tylft* tylt). Derimod forandrer et følgende **u** ikke **á** til **ö** (*hjálmr* hjælm — hf. flt. *hjálmum*, ikke *hjölmum*).

§ 16. Selvlydsudstødelse. Vi har under *u*- og *i*-omlyden anført flere eksempler, hvor det *u* eller *i*, som fremkaldte omlyden, senere er bortfaldet. Her mærkes desuden følgende tilfælde, hvor selvlyd bortkastes:

a) I afledningsendelser især på **l**, **n**, **r** og **g** med en foregående selvlyd udstødes denne i alm. foran böjningsendelser, der begynder med selvlyd, f. eks. *gamall*

gammel, nf. flt. hak. *gamlir*; *aptann* aften, hf. *aptni*; *jötunn* jætte, nf. flt. *jötnar*; *hamarr* hammer, klippe, hf. *hamri*; *auðigr* rig, nf. flt. hak. *auðgir*. Ligeså *höfuð* hoved, hf. *höfði*.

b) Efter lange selvlyd bortfalder ofte en kort, navnlig **a** efter **á**, **u** efter **á**, **ó** og **ú**, **i** efter **é**, f. eks. *blár* blå, gf. ent. hak. *blán* (for **bláan*), hf. ent. hak. *blám* (for **bláum*); *kló* klo, hf. flt. *klóm* (for **klóum*); *bú* bo, hf. flt. *búm* (ell. *búum*); *sénn* sét (for **séinn*), *lé* en lé (for **léi*).

§ 17. **éa** og **éu** bliver til **já**, undtagen når **v** går foran: *fé* fæ, gods, ef. *fjár* (af **féar*), hf. flt. *fjám* (af **féum*); *sjá* sé (af **séa*), nut. flt. *sjám* vi sér (af **séum*). Derimod *vé* helligdom, hf. og ef. flt. *véum, véa*.

Medlyd.

§ 18. Medlydssammensmæltning (assimilation).

a) En foregående medlyd sammensmælter med den efterfølgende:

1. **ðt** bliver i en betonet stavelse efter selvlyd **tt**: *bráðr* hastig, ik. *brátt* (for **bráðt*); *glaðr* glad, ik. *glatt*; efter medlyd og i slutningen af flerstavelsesord **t**: *segja* sige, fort. tillægsf. ik. *sagt* (for **sagðt*); *kalla* kalde, fort. tillægsf. ik. *kallat* (for **kallaðt*).

ddt efter selvlyd bliver **tt**: *ræða* tale, fort. tillægsf. ik. *rætt* (for **ræddt*); **dt** efter medlyd bliver **t**: *blindr* blind, ik. *blint* (for **blindt*).

2. **nt, nnt** bliver undertiden til **tt** i en betonet stavelse: *vöttr* = da. vante; *hitt* hínt (for **hint*); *mítt, þítt, sítt*; *sannr* sand, ik. *satt* (for **sannt*). I endestav-

elsen *int* bliver **nt** til **t**: *gefinn* givet, ik. *gefit* (for **gefint*); ligeledes *(h)it* (ikke *(h)int*) som kendeord.

3. **nk** bliver **kk**: *drekka* drikke (sml. tysk *trinken*); *ekkja, bekkr* = da. enke, bænk. (Dog *hönk* hank).

b) En efterfølgende medlyd sammensmælter med den foregående:

nr og **lr** bliver efter lange selvlyd, i afledningsendelser og undertiden ellers til **nn** og **ll**: *steinn* sten (for **steinr*), *vænn* væn, smuk, ef. flt. *vænna* (for **vænr, *vænra*); *stóll* stol (for **stólr*), *heill* hél; lykkelig, ef. flt. *heilla* (for **heilr, *heilra*); *aptann* aften (for **aptanr*), *lykill* nøgle (for **lykilr*). Ligeså *hann* han; *vill* han vil. Derimod *sonr* sön, *dalr* dal o. s. v. med kort selvlyd.

sr bliver til **ss** i slutningen af et ord og ofte inde i ordet: *íss* is (for **ísr*); *less* han læser (for **lesr*); *lauss* løs (for **lausr*), ef. flt. *laussa* eller (yngre) *lausra*.

§ 19. Af andre medlydsovergange mærkes:

1. Efter **t** og **s** bliver **g** til **k**: *hvatki* hvad som helst (for **hvatgi*); *engi* ingen, ef. *enskis* (for **ensgis*). *k* beholdes i alm. også, når *t* og *s* udelades: *hvárki* hverken = *hvártki*; *enkis* = *enskis*.

2. **nnr** bliver undertiden **ðr**: *maðr* mand (for det meget sjældne *mannr*); *annarr* anden, nf. flt. hak. *aðrir* (for **annrir*).

§ 20. Medlydsfordobling. Ingen medlyd kan fordobles efter en anden medlyd, f. eks. *hrista* ryste, fort. tillægsf. hak. *hristr* (for **hrist-tr*); *senda* sende, fort. *senda* (for **send-da*); *fingr* finger, *vetr* vinter (for **fingr-r, *vetr-r*); *háls* hals, ef. *háls* (for **hálss*). En medlyd kan altså heller ikke stå tre eller flere gange efter hinanden, f. eks. *hitta* hitte, finde, fort. tillægsf.

hak. *hittr*, huk. *hitt*, ik. *hitt* (for **hitt-tr*, **hitt-t*, **hitt-tt*); *sess* sæde, ef. *sess* (for **sesss*).

Anm. **t** som ende-medlyd fordobles ofte efter en lang selvlyd: *grár* grå, ik. *grátt*; *bjó* jeg bode, *bjótt* du bode; *þótt* endskönt (for *þót* af *þó at*).

§ 21. Medlydsudstødelse. Flere tilfælde, hvor halvselvlydene *v* og *j* er udfaldne under böjningen, men har efterladt minder i omlyden, er allerede anførte § 11—13. Andre eksempler på medlydsudstødelse findes i §§ 15 og 20. Her mærkes desuden:

a) **r** bortfalder 1) i 2. og 3. pers. ent. foran middelartsendelsen *sk*: *snýsk* du, han vender sig, af *snúa* (for **snýr-sk*); 2) i enden af ord efter *ss*, samt efter enkelt *s*, *l* og *n* med foregående medlyd: *hvass* hvas (for **hvassr*); *háls* hals (for **hálsr*), *lax* laks (for **laxr*), *vex* han vokser (for **vexr*); *fugl* fugl (for **fuglr*); *hrafn* ravn (for **hrafnr*). (At det også udelades efter *r* med foregående medlyd følger af § 20: *akr* ager, for **akrr*). Derimod beholdes *r* efter *ll* og *nn*: *hallr* sten, *fellr* han falder, *munnr* mund.

b) **v** bortfalder i enden af et ord, imellem to medlyd og i alm. foran *o*, *ó*, *u*, *y* og *œ*: *söngr* sang, gf. *söng* (for **söngvr*, **söngv*; men hf. *söngvi*); hf. flt. *söngum*; *völva* spåkvinde, ef. *völu*; *verða* vorde, fort. *varð*, flt. *urðu*, forest. m. *yrða*, fort. tf. *orðinn*; *vaða* vade, fort. *óð*, forest. m. *œða*.

c) **j** bortfalder foran *i*: *temja* tæmme, nut. *temið* i tæmmer (for **temjið*); *vili* vilje (for **vilji*). Inde i ordet bortfalder *j* ligeledes foran *a* og *u*, når rodstavelsen er **lang**, men beholdes, når den er **kort**; i slutningen af ordet bortkastes det omvendt, når rodstavelsen er **kort**, men beholdes som **i**, når den er **lang**: *dœma* dömme, *dœmi* jeg dömmer, *dœmum* vi dömmer, men *temja* tæmme, *tem* jeg tæmmer, *temjum* vi tæmmer. Ord med

lang rodstavelse, der ender på *g* og *k*, beholder dog *j* foran *a* og *u* (*vígja* indvie), og de ord, hvis rod ender på lang selvlyd, behandles som ord med kort rodstavelse (*dýja* ryste).

§ 22. Sammentrækning. **v** og en følgende selvlyd sammentrækkes ofte til en enkelt selvlyd: **va** til **o**, **ve** til **o** eller **u** og **vá** til **ó**: *koma* komme (for **kvema*), fort. ent. *kvam* ell. *kom*, flt. *kvámum* ell. *kómum*; *dögurðr* = *dagverðr* davre. Ligeledes kan **vi** blive til **y** og **ví** til **ý**: *kyrr* rolig = *kvirr*; *sýkva* svige = *svíkva*.

II. Böjningslære.

Navneordene.

§ 23. De oldnordiske navneord lader sig henføre til to böjningsmåder, den stærke og den svage. I den stærke ender ejeform ental altid på en medlyd, i den svage ender hele entallet på en selvlyd.

A. Den stærke böjningsmåde

omfatter tre klasser, af hvilke den første indeholder ord af alle tre kön, den anden hankönsord og et enkelt intetkönsord, den tredje ord af hankön og hunkön.

Første klasse.

§ 24. a) Hankön og intetkön ender i ef. ent. på **-s**, i hf. på **-i**, hunkön i ef. på **-ar**, i hf. på **-u** (eller mangler endelse); flt. hak. nf. og gf. på **-ar**, **-a**, huk. på **-ar** (senere ofte **-ir**), ik. mangler endelse. Som böjningsmønstre opstiller vi hak. *úlfr* ulv, huk. *laug* bad (*løv* i løver-dag), ik. *orð* ord:

		hankön	hunkön	intetkön
Ent.	nf.	úlfr	laug	orð
	gf.	úlf	laug	orð
	hf.	úlfi	laugu, laug	orði
	ef.	úlfs	laugar	orðs
Flt.	nf	úlfar	laugar	orð
	gf.	úlfa	laugar	orð
	hf.	úlfum	laugum	orðum
	ef.	úlfa	lauga	orða

b) Ord med **a** i stammen forandrer dette ved *u*-omlyd til **ö** (§ 11, a); denne indtræder overalt i hf. flt., desuden i nf., gf. og hf. ent. huk. og i nf. og gf. flt. ik. Som eksempler kan tjæne for hak. *armr* arm, for huk. *vök* våge, for ik. *land* land:

		hankön	hunkön	intetkön
Ent.	nf.	armr	vök	land
	gf.	arm	vök	land
	hf.	armi	vöku, vök	landi
	ef.	arms	vakar	lands
Flt.	nf.	armar	vakar, vakir	lönd
	gf.	arma	vakar, vakir	lönd
	hf.	örmum	vökum	löndum
	ef.	arma	vaka	landa

§ 25. a) Ligesom huk.-ordene ofte (flere altid) mangler endelse i hf. ent., således kan også **-i** bortfalde i hf. ent. hak. (*eldi* og *eld* af *eldr* ild', *Þór* af *Þórr* Tor, og i det hele oftere i ord med lang rodselvlyd, således regelmæssig i ordene på *-leikr*). Meget sjælden bortkaster hak.-ordene på *-ingr, -ungr* og huk.-ordene på *-ing, -ung* endelsen i hf.

b) Flerstavelses egennavne af huk. ender på **-u** ikke blot i hf., men også i gf., f. eks. *Ingibjörg, Guð-*

rún, gf. og hf. *Ingibjörgu, Guðrúnu*, ef. *Ingibjargar, Guðrúnar*. — Egennavne af én stavelse mangler derimod endelse både i gf. og hf. (nf., gf. og hf. *Hlíf, Hlökk*, ef. *Hlífar, Hlakkar*).

§ 26. Efter de her opstillede mønstre böjes de fleste hak.- og ik.-ord. En del hankönsord har derimod i ef. ent. **-ar**, i alm. ingen endelse i hf., og i nf. og gf. flt. **-ir, -i**. Ligeledes har störste delen af de oldnord. hunkönsord i nf. og gf. flt. kun endelsen **-ir** (og i alm. ingen endelse i hf. ent.). Böjningsmønstre er for hak. *burðr* fødsel, byrd, *staðr* sted; for huk. *sótt* sot, sygdom, *önd* ånde, sjæl:

		hankön		hunkön	
Ent.	nf.	burðr	staðr	sótt	önd
	gf.	burð	stað	sótt	önd
	hf.	burð(i)	stað	sótt	öndu, önd
	ef.	burðar	staðar	sóttar	andar
Flt.	nf.	burðir	staðir	sóttir	andir
	gf.	burði	staði	sóttir	andir
	hf.	burðum	stöðum	sóttum	öndum
	ef.	burða	staða	sótta	anda

§ 27. Nogle hak.-ord vakler mellem § 24 og § 26, idet de i ef. har *-s*, men i flt. i alm. *-ir, -i*: *hamr* ham, ef. *hams*, flt. nf. *hamir*, gf. *hami*; *dalr* dal, ef. *dals*, flt. nf. *dalir* (sj. *dalar*), gf. *dali* (sj. *dala*). — Andre har i ef. i alm. *-ar*, men i flt. *-ar, -a*: *skógr* skov, ef. *skógar* (sj. *skógs*), flt. nf. *skógar*, gf. *skóga*. — *dagr*, dag, hedder i hf. ent. *degi*, men böjes for øvrigt som *armr*.

§ 28. Efter de foran anførte lydregler indtræder visse forandringer i böjningen, navnlig:

a) Hak.-ord på enkelt **-l**, enkelt **-n**, **-r**, **-s** med foregående medlyd bortkaster **r** i nf. ent., som altså bliver lig med gf.; de på **-s** bortkaster ligeledes **s** i ef. ent., der således bliver lig med nf. og gf., f. eks. nf. og gf. ***karl*** mand, ***hrafn*** ravn,

akr ager, *háls* hals, ef. *karls, hrafns, akrs, háls,* flt. nf. *karlar, hrafnar, akrar, hálsar.*

Anm. Sjælden bortkaster andre ord *r* i nf.: *guð* gud, *biskup* (ældre *byskop*) biskop; *vinr* ell. *vin* ven; *Hákon* og enkelte andre navne (*Auðunn* ell. *Auðun*).

b) Hak.-ord af én stavelse på **-l, -n, -s** med foregående lang selvlyd sammensmælter nævneformens **r** med det foregående **l, n, s** til **ll, nn, ss,** f. eks. *stóll* stol, *steinn* sten, *íss* is, gf. *stól, stein, ís,* ef. *stóls, steins, íss.*

c) Hak.-ord af to stavelser, der dannes ved afledningsendelser på **l, n, r** med en foregående selvlyd, ender i nf. ent. på **-ll, -nn, -rr** og udstøder den foregående selvlyd foran de böjningsendelser, der begynder med selvlyd (hf. ent. og hele flt.), f. eks. *dróttinn* drot, herre, gf. *dróttin,* hf. *dróttni,* flt. nf. *dróttnar* o. s. v.; *hamarr* hammer, klippe, hf. *hamri* o. s. v. — Samme regel følger enkelte intk.-ord: *gaman* gammen, spøg, hf. *gamni*; *sumar* sommer, hf. *sumri*; *höfuð* hoved, hf. *höfði.*

Anm. Ordet *ketill* kedel (også egennavn) har ikke omlyd i de sammentrukne former (ent. nf. *ketill,* gf. *ketil,* hf. *katli,* ef. *ketils*; flt. nf. *katlar,* gf. *katla,* hf. *kötlum,* ef. *katla*). Af navnet *Egill* og ordet *lykill,* nøgle, findes både omlydte og uomlydte former (hf. *Agli* og *Egli*; hf. *lukli* og *lykli,* flt. nf. *luklar* og *lyklar*). — Mange egennavne udstøder ikke selvlyden (*Gunnarr, Auðunn,* hf. *Gunnari, Auðuni*).

d) Ord på lang selvlyd bortkaster en følgende kort efter § 16, b, f. eks. huk. *á* å, flod (nf. gf. hf. *á,* ef. *ár,* flt. nf. gf. *ár,* hf. *ám,* ef. *á*).

Anm. Hak. **skór,** sko, har i flt. nf. *skúar,* gf. *skúa,* hf., *skóm,* ef. *skúa.* — Intk. **kné,** knæ, og **tré,** træ, hedder i flt. nf. og gf. *kné, tré,* hf. *knjám, trjám,* ef. *knjá, trjá* efter § 17.

§ 29. Ord, hvis stamme ender på **v**, bortkaster dette efter § 21, b, f. eks. hak. *söngr* sang, gf. *söng,* hf. *söngvi,* ef. *söngs,* flt. nf. *söngvar,* gf. *söngva,* hf. *söngum,* ef. *söngva*; huk. *ör* pil, hf. *öru,* ef. *örvar* o. s. v.; ik. *öl* øl, hf. *ölvi* o. s. v.

Anm. Således böjes også hak.-ordene **snær,** sné, og **sær,** sø, der har tredobbelte former: *snær, snjár, snjór; sær, sjár, sjór* (ef. *sævar, sjávar, sjóvar* o. s. v.).

§ 30. I flere ord af alle tre kön ender stammen på **j**, der dog ofte bortfalder under böjningen eller går over til **i**. Ordene af hvert kön falder i to klasser, der böjes forskellig, eftersom rodstavelsen er lang eller kort; dog behandles i hak. de fleste ord på *g* og *k* med lang rodstavelse som ordene med kort rodstavelse (sml. § 21, c). Som böjningsmønstre opstiller vi for hak. *hirðir* hyrde, *beðr* dyne, sæng; for huk. *heiðr* hede, *ben* sår; for ik. *klæði* klæde, *kyn* slægt:

		hankön		hunkön		intetkön	
		I.	II.	I.	II.	I.	II.
Ent.	nf.	hirðir	beðr	heiðr	ben	klæði	kyn
	gf.	hirði	beð	heiði	ben	klæði	kyn
	hf.	hirði	beð	heiði	ben	klæði	kyni
	ef.	hirðis	{ beðs / beðjar	heiðar	benjar	klæðis	kyns
Flt.	nf.	hirðar	beðir	heiðar	benjar	klæði	kyn
	gf.	hirða	beði	heiðar	benjar	klæði	kyn
	hf.	hirðum	beðjum	heiðum	benjum	klæðum	kynjum
	ef.	hirða	beðja	heiða	benja	klæða	kynja

Med hensyn til de enkelte kön er følgende at mærke:

a) Hankön. 1. Som **hirðir** böjes de oldnord. hak.-ord på *-ir*, hvoraf dog ikke mange er almindelige i prosa, f. eks. *hellir* klippehule, *hersir* herse, *læknir* læge, *mænir* mønning, *víðir* vidjetræ, *þyrnir* tornebusk, og flere egennavne (*Mjölnir* Tors hammer, *Grettir*, *Skírnir*, *Sverrir*).

Anm. *eyrir*, en øre, har i flt. uden omlyd *aurar*, *aura*, *aurum*. — *endir*, ende, danner formerne udenfor nf. ent. af *endi*.

2. Som **beðr** går en hel del hak.-ord, f. eks. *byrr* bør, gunstig vind, *dynr* dön, *glymr* brag, *herr* hær; *bœr* ell. *býr* by, gård, *gnýr* gny, og desuden mange på *g* og *k* med lang rodstavelse: *bekkr* 1) bænk, 2) bæk, *belgr* bælg, *drengr* ung mand, *drykkr* drik, *eykr* øg, *leggr* benpibe, *lækr* bæk, *mergr* marv, *serkr* særk (*berserkr* bersærk ɔ: mand i björnehud), *strengr* stræng, *veggr*

væg, *vængr* vinge. Nogle af disse ord har i ef. både **-s** og **-jar**, andre kun en af delene. Hf. ent. ender meget sjælden på **-i**.

Anm. **niðr**, slægtning, har i nf. og gf. flt. *niðjar*, *niðja*, men böjes ellers som *beðr*.

b) Hunkön. 1. Som **heiðr** böjes f. eks. *byrðr* byrde, *ermr* ærme, *eyrr* flad, sandig strandbred, *festr* bånd, *herðr* (mest flt. *herðar*) skulder, *merr* hoppe, *veiðr* jagt, fangst, *øx* økse (for **øxr*), samt mange egennavne af huk. på *-r*, *-unn*, *-dís* (*Gerðr*, *Iðunn*, *Þórdís*, uagtet *dís*, gudinde, böjes som *sótt* § 26).

Anm. Nf. ent. ender på **-i** i *gørsimi* kostbarhed. — **brúðr**, brud, kvinde, og **vættr**, vætte, væsen, böjes som *heiðr*, men har i nf. og gf. flt. *brúðir*, *vættir* (som *sótt* § 26).

2. Som **ben** går f. eks. *hel* døden, de dødes rige, *minjar* flt. erindringstegn, *nyt* nytte, *skyn* indsigt, *syn* nægtelse (*nauðsyn* nødvendighed); *ey* ø, *þý* trælkvinde, *egg* egg, *eng* eng, samt flere egennavne (*Frigg*, *Hel*, *Sif*; *Sigyn* og andre). Hf. ent. ender undertiden på **-ju** (*eyju* ell. *ey* o. s. v.).

Anm. **mær**, mø, böjes udenfor nf. som *ben* (gf. *mey*, hf. *meyju*, sjældnere *mey*, ef. *meyjar* o. s. v.).

c) Intetkön. 1. Som **klæði** böjes alle intk.-ord på **-i**, f. eks. *dæmi* påstand, eksempel, *enni* pande, *erfiði* arbejde, *kvæði* kvæde, digt o. s. v. Ordene på **g** og **k** beholder **j** foran *u* og *a* (i hf. og ef. flt.), f. eks. *ríki* rige, hf. *ríkjum*, ef. *ríkja*.

2. Som **kyn** går f. eks. *ber* bær, *fen* morads, *flet* hus, *fyl* føl, *men* halssmykke, *nef* næse, næb, *nes* næs, *net* næt, *rif* ribben, *sel* sæterhytte, *stef* omkvæd, *veð* pant; *ný* nymåne, *ský* sky, *egg* æg, *skegg* skæg.

Anm. *þili*, bræddevæg, har uregelmæssig **-i** som *klæði*, men böjes ellers som *kyn* (hf. og ef. flt. *þiljum*, *þilja*).

Anden klasse.

§ 31. Efter denne går hak.-ord og intk.-ordet **fé** fæ, gods. Hak.-ordene har i ef. ent. endelsen **-ar**, i flt. nf. **-ir**, gf. **-u**. Hvor selvlyden er modtagelig der-

for, indtræder *u*-omlyd i nf. og gf. ent., samt i gf. og hf. flt., og *i*-omlyd i hf. ent. og nf. flt. Også brydning findes i flere af disse ord. Som böjningsmønstre tjæner *viðr* ved, skov, *völlr* mark, slette, *fjörðr* fjord; *fé*:

		hankön			intk.
Ent.	nf.	viðr	völlr	fjörðr	fé
	gf.	við	völl	fjörð	fé
	hf.	viði	velli	firði	fé
	ef.	viðar	vallar	fjarðar	fjár (§ 17)
Flt.	nf.	viðir	vellir	firðir	fé
	gf.	viðu	völlu	fjörðu	fé
	hf.	viðum	völlum	fjörðum	fjám (§ 17)
	ef.	viða	valla	fjarða	fjá

a) Som **viðr** går de ord, der ingen omlyd kan modtage, f. eks. *kviðr* kendelse, *kvistr* kvist, *liðr* led, *limr* lem, *litr* lød, farve, *siðr* sædvane, *tigr* ell. *tugr* antal af ti. Kun i ent. bruges *friðr* fred, *kviðr* mave, *verðr* måltid (*dagverðr* ell. *dögurðr* davre, *náttverðr* ell. *nótturðr* nadver).

b) Som **völlr** går: 1. ordene med **a** i stammen, der både får *u*- og *i*-omlyd, f. eks. *börkr* bark, *göltr* galt, *höttr* hat, *knörr* handelsskib (ef. *knarrar*), *köttr* kat, *lögr* væske, *spölr* tremme, *vöndr* vånd, *vöxtr* vækst, *örn* örn.

2. Ord med **á** i stammen er kun modtagelige for *i*-omlyd (*dráttr* dræt, gf. *drátt*, hf. *drætti*, ef. *dráttar*; flt. nf. *drættir*, gf. *dráttu*, hf. *dráttum*, ef. *drátta*). Således f. eks. *árr* sendebud, *áss* hedensk gud, *spánn* spån, og ordene på *-áttr*: *háttr* måde, *máttr* magt o. s. v. (kun *váttr*, vidne, böjes som *úlfr*).

3. Ordet **son(r)** ell. **sun(r)**, sön, böjes således: ent. nf. *son(r)*, gf. *son*, hf. *syni*, ef. *sonar*; flt. nf. *synir*, gf. *sonu*, hf. *sonum*, ef. *sona*.

c) I **fjörðr** er den oprindelige selvlyd kun bevaret foran endelser med **i**, ellers er den brudt til **ja**, der ved omlyd bliver **jö**. Således böjes *björn* björn, *hjörtr* hjort, *kjölr* køl, *mjöðr* mjød, *skjöldr* skjold, *Njörðr*.

Tredje klasse.

§ 32. Efter denne klasse går de 5 hak.-ord **maðr** mand, **nagl** negl, **fingr** finger, **vetr** vinter, **fótr** fod, og en stor del huk.-ord. Det ejendommelige for dem alle er, at de danner nf. og gf. flt. på **-r** med *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor. De danske flertalsformer med stødtone (*fod* — *fødder*; *rod* — *rødder* o. s. v.) svarer til denne böjning.

§ 33. Hankön. De enkelte ord böjes således:

Ent.	nf.	maðr	nagl	fingr	vetr	fótr
	gf.	mann	nagl	fingr	vetr	fót
	hf.	manni	nagli	fingri	vetri	fœti
	ef.	manns	nagls	fingrar	vetrar	fótar
Flt.	nf. gf.	menn	negl	fingr	vetr	fœtr
	hf.	mönnum	nöglum	fingrum	vetrum	fótum
	ef.	manna	nagla	fingra	vetra	fóta

Anm. Ordet *mánaðr*, måned, hedder i ef. ent. *mánaðar*, i nf. og gf. flt. *mánaðr* ell. *mánaðir*, *-i*.

§ 34. Hunkönnet er langt talrigere repræsenteret i denne klasse. Entallet böjes i reglen som de i §§ 24 og 26 omtalte ord; dog kan flere ord, navnlig på **g** og **k**, i ef. ent. have **-r** og *i*-omlyd ligesom i nf. og gf. flt. Böjningsmønstre er *geit* ged, *önd* and, *rót* rod, *mús* mús:

Ent.	nf. gf.	geit	önd	rót	mús
	hf.	geit	önd	rót	mús
	ef.	geitar	andar	rótar	músar

Flt.	nf. gf.	geitr	endr	rœtr	mýss
	hf.	geitum	öndum	rótum	músum
	ef.	geita	anda	róta	músa

a) Som **geit** böjes de ord, der ingen omlyd kan modtage, f. eks. *eik* ég, *grind* gitter, *kinn* kind, *kverk* strube, *mjólk* mælk, *rist* vrist, *sæ(i)ng* sæng, *vík* vig. — *kverk, mjólk, vík* har i ef. *kverkr, mjólkr, víkr*; andre både former på *-r* og på *-ar*.

b) Som **önd** böjes ordene med **a** i stammen, f. eks. *mörk* 1) skov, 2) mark i penge eller vægt, *rönd* rand, *spöng* plade, *strönd* strand, *stöng* stang, *töng* tang, *tönn* tand. — Flere af disse ord kan i hf. have endelsen *-u* (*ströndu* og *strönd*) og i flt. *-ir* ved siden af *-r* (*strandir* og *strendr*). — **hönd**, hånd, hedder i hf. *hendi*, men böjes ellers som *önd*.

c) Som **rót** böjes: 1. ordene med **ó** i stammen, f. eks. *bók* bøg, bog, *bót* bod, *brók* brog, bukser (mest i flt. *brœkr*), *glóð* glød; *kló* klo (flt. *klœr*, hf. *klóm*, ef. *klóa*).

2. med **á** i stammen, f. eks. *gás* gås (flt. *gæss*); *tá* tå (ef. *tár*, flt. *tær*, hf. *tám*, ef. *tá*). — Ordet **nátt** ell. **nótt**, nat, böjes således:

Ent.	nf. gf.	nátt, nótt	Flt	nf. gf.	nætr
	hf.	nátt, nótt		hf.	náttum, nóttum
	ef.	nætr, náttar		ef.	nátta

3. med **ú** i stammen (som *mús*): *brún* öjenbryn (flt. *brýnn*), *lús* lus (flt. *lýss*).

4. med **o** og **u** i stammen: *hnot* nødd (flt. *hnøtr* ell. *hnetr*), *stoð* støtte, stolpe (flt. *støðr, steðr*); *dyr(r)* dör (kun i flt., hf. *durum*, ef. *dura*).

§ 35. Et par ord med **á** og **ú** i stammen adskiller sig fra de i § 34 omtalte derved, at de har **-r** og *i*-omlyd ikke blot i nf. og gf. flt., men også i ef. og nf. ent.; disse ord er *kýr* ko, *sýr* so, og *ær* hunfår, der böjes således:

Ent.	nf.	kýr	sýr	ær
	gf.	kú	sú	á
	hf.	kú	sú	á
	ef.	kýr	sýr	ær

Flt. nf. gf.	kýr	sýr	ær
hf.	kúm (§ 16, b)	súm	ám
ef.	kúa	súa	á

§ 36. Slægtskabsnavnene *faðir* fader, *bróðir* broder, *móðir* moder, *dóttir* datter, *systir* søster, danner som ordene i § 32—35 deres flt. ved **-r** og *i*-omlyd, der også er trængt ind i hf. og ef. I ent. ender nf. på **-ir**, de øvrige forholdsformer på **-ur**:

Ent. nf.	faðir	bróðir	móðir	dóttir	systir
gf. hf. ef.	föður	bróður	móður	dóttur	systur
Flt. nf. gf.	feðr	brœðr	mœðr	dœtr	systr
hf.	feðrum	brœðrum	mœðrum	dœtrum	systrum
ef.	feðra	brœðra	mœðra	dœtra	systra

faðir og *bróðir* hedder i hf. ent. også *feðr* og *brœðr*.

B. Den svage böjningsmåde.

§ 37. a) Denne böjningsmåde, der er meget simpel, omfatter kun én klasse med ord af alle tre kön. Herefter går hak.-ord på **-i**, huk.-ord på **-a** (og en del på **-i**), ik.-ord på **-a**. Hele entallet ender på en selvlyd, flertallets ef. huk. og ik. på -na. Böjningsmønstre er for hak. *bogi* bue, for huk. *tunga* tunge, for ik. *auga* öje:

Ent. nf.	bogi	tunga	auga
gf. hf. ef.	boga	tungu	auga

Flt.	nf.	bogar	tungur	augu
	gf.	boga	tungur	augu
	hf.	bogum	tungum	augum
	ef.	boga	tungna	augna

b) Ord med **a** i stammen forandrer dette ved *u*-omlyd til **ö** (i afledningsendelser til **u**, § 11, a og b). Eksempler er for hak. *hani* hane, *dómari* dommer, for huk. *gata* vej, gade, for ik. *hjarta* hjærte:

Ent.	nf.	hani	dómari	gata	hjarta
	gf.				
	hf.	hana	dómara	götu	hjarta
	ef.				
Flt.	nf.	hanar	dómarar	götur	hjörtu
	gf.	hana	dómara	götur	hjörtu
	hf.	hönum	dómurum	götum	hjörtum
	ef.	hana	dómara	gatna	hjartna

§ 38. Ord på lang selvlyd bortkaster en følgende kort efter § 16, b, f. eks hak. *pái* påfugl, gf. hf. ef. *pá* (for **páa*); *lé* lé (for **léi*), gf. hf. ef. *ljá* (§ 17); — huk. *umsjá* omsorg, gf. hf. ef. *umsjá*; *trúa* tro, gf. hf. ef. *trú*.

§ 39. Ord med **v** i stammen bortkaster dette foran *u*, f. eks. huk. *völva* vølve, spåkvinde, gf. hf. ef. *völu*, flt. nf. og gf. *völur*.

§ 40. Flere ord af hak. og huk. har et **j** i stammen, der i hak. bortfalder foran **i** i nf. ent., men ellers findes i hele böjningen, f. eks. *höfðingi* høvding (gf. hf. og ef. *höfðingja*, flt. nf. *höfðingjar*, gf. og ef. *höfðingja*, hf. *höfðingjum*). Således böjes f. eks. *vili* vilje, *steði* ambolt, ordene på *-byggi*, *-ingi*, *-virki*. — Huk.-ordene bortkaster *j* i ef. flt., når *g* og *k* går foran (*kirkja* kirke, ef. flt. *kirkna*); ellers beholdes *j*, og *n* bortfalder (*gyðja* præstinde, ef. flt. *gyðja*).

§ 41. Med hensyn til de enkelte kön mærkes endvidere:

a) Hankön. 1. Nutids tillægsform på **-andi** böjes, når den bruges som navneord, i ent. som *hani*, men danner nf. og gf. flt. på **-r** med *i*-omlyd (som ordene i § 32—36). Nutids tillægsf. af udsagnsordene *búa*, bo, *fjá*, hade, og *frjá*, elske, er gået over til rene navneord, der böjes på samme måde: *búandi* eller *bóndi* bonde, *fjándi* fjende, *frændi* frænde. Som böjningsmønstre opstiller vi *gefandi*, som giver, og *búandi*, *bóndi*:

Ent.	nf.	gefandi	búandi—bóndi
	gf. hf. ef.	gefanda	búanda — bónda
Flt.	nf. gf.	gefendr	búendr — bœndr
	hf.	geföndum (gefendum)	búöndum — bóndum (búendum — bœndum)
	ef.	gefanda	búanda — bónda

frændi hedder i flt. *frændr*; *fjándi fjándr* uden omlyd.

2. Ordet *oxi*, *uxi*, okse, böjes i ent. som *bogi*, men hedder i flt. nf. og gf. *yxn*, hf. *yxnum*, ef. *yxna*. — *herra*, herre, er uböjeligt i ent.

b) Hunkön. 1. **kona**, kvinde, har i ef. flt. *kvenna*. — Nogle egennavne af hak. ender på *-a* og böjes som *tunga*, f. eks. *Ella*, *Sturla*, ef. *Ellu*, *Sturlu*.

2. En del hunkönsord, der næsten alle betegner en egenskab og med få undtagelser er dannede af tillægsord ved *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor, ender i hele ent. på **-i** og bruges ikke i flt., f. eks. nf. gf. hf. og ef. *elli* ælde. Således f. eks. *gleði* glæde, *mildi* mildhed, *reiði* vrede, *snilli* snille, *speki* visdom, *ævi* tidsalder, og mange andre, samt enkelte egennavne (*Mœri*, *Skáni*).

c) Intetkön. Som *auga* går de få intk.-ord på **-a**,

navnlig *eyra* øre, *heima* hjem, *leika* legetöj, *lunga* (mest flt. *lungu*) lunge, *nýra* nyre, *síma* sime, reb.

Tillægsordene.

§ 42. Medens navneordene enten böjes stærkt eller svagt, kan ethvert oldnord. tillægsord i reglen böjes både stærkt og svagt. Den stærke böjning bruges, når tillægsordet står ubestemt (*ríkr maðr,* en mægtig mand), den svage, når det står bestemt (*inn* ell. *hinn ríki maðr,* den mægtige mand).

A. Den stærke (ubestemte) form.

§ 43. Denne falder i flere forholdsformer sammen med navneordenes stærke böjning. Hvor **a** findes i stammen, bliver det ved *u*-omlyd til **ö**; denne indtræder overalt i hf. flt., desuden i nf. ent. huk., hf. ent. hak. og ik., samt nf. og gf. flt. ik., som altid er lig med nf. ent. huk. Som böjningsmønstre opstiller vi *sjúkr* syg, *spakr* forstandig:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sjúkr	sjúk	sjúkt	spakr	spök	spakt
	gf.	sjúkan	sjúka	sjúkt	spakan	spaka	spakt
	hf.	sjúkum	sjúkri	sjúku	spökum	spakri	spöku
	ef.	sjúks	sjúkrar	sjúks	spaks	spakrar	spaks
Flt.	nf.	sjúkir	sjúkar	sjúk	spakir	spakar	spök
	gf.	sjúka	sjúkar	sjúk	spaka	spakar	spök
	hf.		sjúkum			spökum	
	ef.		sjúkra			spakra	

I afledningsendelser bliver **a** ved *u*-omlyd til **u**, der atter forandrer et foregående *a* til **ö** (§ 11, b), f. eks. *gamall* gammel, huk. *gömul*; *kallaðr* kaldet, huk. *kölluð*. — Ved dannelsen af intk. ent. iagttages reglerne i § 18, a, 1—2 og § 20, f. eks. *breiðr* bred, huk. *breið*, ik. *breitt*; *góðr* god, huk. *góð*, ik. *gótt* (senere *gott*); *harðr* hård, huk. *hörð*, ik. *hart*; *fastr* fast, huk. *föst*, ik. *fast*; *heiðinn* hedensk, huk. *heiðin*, ik. *heiðit*.

§ 44. De af lydreglerne fremkaldte forandringer, som vi har omtalt ved navneordene (§ 28), indtræder også i tillægsordenes böjning, nemlig:

a) Tillægsord på enkelt **-n**, **-r** og **-s** med foregående medlyd bortkaster **-r** i nf. ent. hak., de på **-r** og **-s** ligeledes i de andre forholdsformer, hvor endelsen begynder med *r* (hf. og ef. ent. huk.; ef. flt.). Ordene på **-s** kan heller ikke tilföje **-s** i ef. ent. hak. og ik., f. eks. *jafn* jævn, lige, *fagr* smuk, *hvass* hvas, ef. ent. *jafns*, *jafnrar*; *fagrs*, *fagrar*; *hvass*, *hvassar* (senere *hvasrar*).

b) Tillægsord på **-l**, **-n** og **-s** med foregående lang selvlyd sammensmælter **r** med det foregående **l**, **n**, **s** til **ll**, **nn**, **ss**, f. eks. *heill* hél, *vænn* håbefuld, smuk, *víss* vís, ef. ent. *heils*, *heillar*; *væns*, *vænnar*; *víss*, *víssar* (senere *vísrar*).

c) Tillægsord af to stavelser på **-l** og **-n** med foregående selvlyd sammensmælter ligeledes **r** med det foregående **l**, **n** til **ll**, **nn** og udstøder selvlyden foran de böjningsendelser, der begynder med selvlyd. I ordene *lítill*, lille, og *mikill*, megen, samt i dem på **-inn** ender ik. ent. nf. og gf. på **-it**, gf. ent. hak. på **-inn**. Böjningsmønstre er *gamall* gammel, *heiðinn* hedensk:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	gamall	gömul	gamalt	heiðinn	heiðin	heiðit
	gf.	gamlan	gamla	gamalt	heiðinn	heiðna	heiðit
	hf.	gömlum	gömalli	gömlu	heiðnum	heiðinni	heiðnu
	ef.	gamals	gamallar	gamals	heiðins	heiðinnar	heiðins
Flt.	nf.	gamlir	gamlar	gömul	heiðnir	heiðnar	heiðin
	gf.	gamla	gamlar	gömul	heiðna	heiðnar	heiðin
	hf.		gömlum			heiðnum	
	ef.		gamalla			heiðinna	

Ligeledes udstøder tillægsord på **-igr** og **-ugr** ofte selvlyden, f. eks. *auðigr* rig, gf. ent. *auðgan*, *auðga*, *auðigt*; flt. nf. *auðgir*, *auðgar*, *auðig* o. s. v.

d) Ord på lang selvlyd fordobler **-t** i ik. og bortkaster böjningsendelsens selvlyd efter § 16, b, f. eks. *blár* blå, gf. ent. *blán*, *blá*, *blátt* o. s. v.

§ 45. En del tillægsord har **v** eller **j** i stammen, der bortkastes efter § 21. b—c. f. eks. *fölr* bleg, *miðr* i midten, medius:

Ent.	nf.	fölr	föl	fölt	miðr	mið	mitt
	gf.	fölvan	fölva	fölt	miðjan	miðja	mitt
	hf.	fölum	fölri	fölu	miðjum	miðri	miðju
	ef.	föls	fölrar	föls	miðs	miðrar	miðs
Flt.	nf.	fölvir	fölvar	föl	miðir	miðjar	mið
	gf.	fölva	fölvar	föl	miðja	miðjar	mið
	hf.		fölum			miðjum	
	ef.		fölra			miðra	

Som *miðr* også *nýr* ny.

B. Den svage (bestemte) form.

§ 46. Tillægsordenes böjning i den bestemte form er meget simpel, idet ent. går som navneordenes svage böjningsmåde (§ 37), og hele flt. i nf. gf. og ef. ender på **-u**, i hf. på **-um**:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sjúki	sjúka	sjúka	spaki	spaka	spaka
	gf. hf. ef.	sjúka	sjúku	sjúka	spaka	spöku	spaka
Flt.	nf. gf.		sjúku			spöku	
	hf.		sjúkum			spökum	
	ef.		sjúku			spöku	

De i § 44, c—d og § 45 omtalte egenheder gælder også den bestemte form: nf. ent. *gamli*, *gamla*; *heiðni*, *heiðna*; *lítli*, *-a*; *auðgi*, *-a*; — *blái*, *blá*; gf. hf. og ef. *blá*; — *fölvi*, *fölva* (gf. hf. og ef. *fölu*); *nýi*, *nýja*. (*miðr* bruges ikke i den bestemte form; det samme gælder *allr* al).

§ 47. En stor del mest sammensatte tillægsord böjes svagt både i bestemt og ubestemt betydning og ender på **-i** eller (senere) **-a** i nf. ent. hak., på **-a** i de andre forholdsformer, undt. hf. flt., som har **-um**, f. eks. nf. ent. hak. *jafnaldri* (*-aldra*) jævnaldrende, huk. og ik. *jafnaldra*; flt. nf. gf. ef. *jafnaldra*, hf. *jafnöldrum*. Således også *andvani* manglende, *fulltíði* fuldvoksen, *samfeðri* og *sammœðri* som har samme fader og moder, *ørviti* afsindig; *dumbi* stum, *lami* lam, og mange flere.

C. Sammenligningsgradernes dannelse og böjning.

§ 48. Tillægsordenes höjere og höjeste grad dannes enten ved at föje **-ri** og **-str**, eller **-ari** og **-astr** til stammen; i første tilfælde indtræder *i*-omlyd, f. eks.:

a) **-ri** og **-str**:

første grad:	höjere grad:	höjeste grad:
langr lang	lengri	lengstr
lágr lav	lægri	lægstr
stórr stor	stœrri	stœrstr
ungr ung	yngri	yngstr

b) **-ari** og **-astr** bruges i de fleste tillægsord:

spakr klog	spakari	spakastr

I en del ord dannes höjere og höjeste grad både ved **-ri**, **-str** og ved **-ari**, **-astr**, f. eks. *djúpr* dyb, *dýpri* — *dýpstr* og *djúpari* — *djúpastr*. Andre bruger **-ri** i höjere grad og **-astr** i höjeste, f. eks. *vegligr* prægtig, *vegligri* — *vegligastr*.

§ 49. De i § 44—45 omtalte regler for tillægsordenes böjning gælder også ved dannelsen af sammenligningsgraderne, f. eks.:

a) **fagr** smuk	fegri (for *fegrri)	fegrstr
b) **heill** hél	heilli (for *heilri)	heilastr
vænn smuk	vænni	vænstr (vænastr)
c) **feginn** glad	fegnari	fegnastr
auðigr rig	auðgari	auðgastr
d) **smár** ringe	smæri	smæstr
e) **röskr** rask	röskvari	röskvastr
nýr ny	nýri	nýjastr

§ 50. I en del tillægsord dannes höjere og höjeste grad af en anden stamme end den, der bruges i første grad (som i nuværende dansk):

gamall gammel	ellri	ellstr
góðr god	betri	beztr
illr, vándr ond	verri	verstr
margr mangen	fleiri	flestr
lítill lille	minni	min(n)str
mikill megen, stor	meiri	mestr

§ 51. I flere tilfælde findes en höjere og höjeste grad, dannet af biord og forholdsord, uden tilsvarende første grad, f. eks.:

(**norðr** mod nord)	*nyrðri* (*norðari*) nordligere	*nyrztr* (*norðastr*) nordligst
(**fram** frem)	*fremri* (*framari*) fremmere	*fremstr* (*framastr*) fremmest
(**aptr** tilbage)	*eptri* (*aptari*) bagere	*epztr*, *aptastr* bagest
(**inn** ind)	*innri* indre	*innstr* inderst
(**út** ud)	*ýtri* (*ytri*) ydre	*ýztr* (*yztr*) yderst
(**niðr** ned)	*neðri* nedre	*neztr* nederst
(**of** over)	*øfri*, *efri* øvre	*øfstr*, *efstr* øverst
(**fyrir, fyr** foran)	*fyrri* først af to	*fyrstr* først
(**síð** silde)	*síðari* senere	*síðastr* senest

§ 52. Höjere grad böjes altid svagt som tillægsordenes bestemte form (§ 46), dog med den forskel, at huk. böjes som *elli* (§ 41, b, 2), og at flt. nf. gf. og ef. ender på -**i**; altså:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	spakari	spakari	spakara
	gf. hf. ef.	spakara	spakari	spakara
Flt.	nf. gf.		spakari	
	hf.		spökurum	
	ef.		spakari	

Som höjere grad böjes også nutids tillægsform, når den står som tillægsord (sml. § 41, a, 1).

§ 53. Höjeste grad böjes stærkt efter § 43, når den står ubestemt (hak. *spakastr*, huk. *spökust*, ik. *spakast*; hak. *dýpstr*, huk. *dýpst*, ik. *dýpst* o. s. v.), svagt efter § 46, når den står bestemt (hak. *spakasti*, huk. og ik. *spakasta* o. s. v.).

Stedordene.

§ 54. De personlige stedord:

		1ste person	2den person	3dje person hak.	3dje person huk.
Ent.	nf.	ek	þú	hann	hón
	gf.	mik	þik	hann	hana
	hf.	mér	þér	hánum	henni
	ef.	mín	þín	hans	hennar

		1ste person	2den person
Tot.	nf.	vit	it, þit
	gf. hf.	okkr	ykkr
	ef.	okkar	ykkar
Flt.	nf.	vér	ér, þér
	gf. hf.	oss	yðr
	ef.	vár	yðvar, yðar

For 3dje person lånes ik. og flt. af det påpegende stedord *sá* (§ 57).

§ 55. Det tilbagevisende stedord, der er éns i alle kön og tal, böjes: gf. *sik*, hf. *sér*, ef. *sín*.

§ 56. Ejestedordene er *minn* min, *þinn* din, *sinn* sin; *okkarr*, *ykkarr* vor, eders af to; *várr* (*órr*), *yðvarr* eller *yðarr* vor, eders af flere. De böjes som tillægsordenes ubestemte form, dog således at **nt** i ik. af *minn*, *þinn*, *sinn* bliver **tt**; i gf. ent. hak. ender de alle på **-n** for **-an**, og *okkarr*, *ykkarr*, *yð(v)arr* udstøder *a* foran böjningsendelser, der begynder med selvlyd. I *minn*, *þinn*, *sinn* er *í* tidlig forkortet til *i* foran *nn* og *tt*, f. eks. nf. *minn*, *mín*, *mitt*; *okkarr*, *okkur*, *okkart* (*okkat*); gf. *minn*, *mína*, *mitt*; *okkarn*, *okkra*, *okkart* (*okkat*) o. s. v.

§ 57. De påpegende stedord er *sá* den, *þessi* denne, *hinn* hin.

a) **sá** og **þessi** böjes således:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	sá	sú	þat	þessi	þessi	þetta
	gf.	þann	þá	þat	þenna	þessa	þetta
	hf.	þeim	þeiri	því	þessum	þessi / þessarri	þessu
	ef.	þess	þeirar	þess	þessa	þessar / þessarrar	þessa

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	þeir	þær	þau	þessir	þessar	þessi
	gf.	þá	þær	þau	þessa	þessar	þessi
	hf.		þeim			þessum	
	ef.		þeira			þessa, þessarra	

I nf. ent. hak. og huk. bruges ofte (i det ældste sprog altid) *sjá* i samme betydning som *þessi*.

b) **hinn** böjes som *mínn* (§ 56): nf. ent. hak. *hinn*, huk. *hin*, ik. *hitt* o. s. v. — Som bestemt **kendeord** foran tillægsord bruges det i formerne **enn** (ældst), **inn**, **hinn**, huk. *en*, *in*, *hin*, ik. *et*, *it*, *hit* (med enkelt **t**). Som bestemt kendeord ved navneord sættes det derimod i formen **enn** (ældst) eller **inn** efter navneordet, og bægge ord böjes regelmæssig. Dog mister kendeordet sit **i**, når navneordet ender på -**a**, -**i**, -**u**, og i flt. tillige, når det ender på -**r**; navneordene selv bortkaster -**m** i hf. flt., der således ender på -**u**, efter hvilket kendeordet mister sit **i**. Som böjningsmønstre opstiller vi af navneordenes stærke böjningsmåde hak. *úlfr*, huk. *laug*, ik. *orð* (§ 24), af den svage hak. *bogi*, huk. *tunga*, ik. *auga* (§ 37):

Ent.	nf.	úlfr-inn	laug-in	orð-it
	gf.	úlf-inn	laug-ina	orð-it
	hf.	úlfi-num	laugu-nni, laug-inni	orði-nu
	ef.	úlfs-ins	laugar-innar	orðs-ins
Flt.	nf.	úlfar-nir	laugar-nar	orð-in
	gf.	úlfa-na	laugar-nar	orð-in
	hf.	úlfu-num	laugu-num	orðu-num
	ef.	úlfa-nna	lauga-nna	orða-nna
Ent.	nf.	bogi-nn	tunga-n	auga-t
	gf.	boga-nn	tungu-na	auga-t

Ent.	hf.	boga-num	tungu-nni	auga-nu
	ef.	boga-ns	tungu-nnar	auga-ns
Flt.	nf.	bogar-nir	tungur-nar	augu-n
	gf.	boga-na	tungur-nar	augu-n
	hf.	bogu-num	tungu-num	augu-num
	ef.	boga-nna	tungna-nna	augna-nna

Kendeordet kan dog også miste sit **i** i andre tilfælde end de her nævnte, f. eks. hf. hak. *dal-num* dalen (sj. *dalinum*), gf. huk. *sól-na* og *sól-ina* solen.

§ 58. Henvisende stedord. Som henvisende stedord bruges de uböjelige henvisende småord **er** (ældre **es**) og **sem**, af hvilke *es* ofte sammensmælter med et foregående påpegende ord, f. eks. *sás*, *þanns*, *þars* for *sá es* o. s. v.

§ 59. Spörgende stedord er *hvat* hvad, *hvárr* hvem af to, uter, *hverr* hvem af flere, quis.

a) **hvat** bruges kun i ik. ent. og i hf. og ef. ent. hak.; det manglende erstattes af *hverr*:

		hak.	ik.
Ent.	nf.	—	hvat
	gf.	—	hvat
	hf.	hveim	hví
	ef.	hvess	hvess

b) **hvárr** böjes som *sjúkr* (§ 43), **hverr** som *miðr* (§ 45); men gf. ent. hak. hedder *hvárn*, *hvern* (sj. *hverjan*).

§ 60. Ubestemte stedord er a) *einn*, *einnhverr*, *nökkurr* en, nogen; b) *hvatvetna*, *hvatki* hvad som helst; c) *hvárgi*, *hvárigr* hvilken som helst af to, ingen af to; *hvergi*, *hverigr* hvilken som helst; d) *annarr* en anden, *annarrhvárr* en af to, *annarrhverr* en og anden, *annarr-*

tveggja en af to, *hvárrtveggja* enhver af to, *báðir* bægge; e) *engi* ingen. Med hensyn til böjningen er følgende at mærke:

a) 1. **einn** böjes som *mínn* (§ 56).

2. **einnhverr** (eller *einhverr*), huk. *einhver*, ik. *eitthvert*, er sammensat af *einn* og *hverr* (§ 59, b); men udenfor nf. ent. og gf. ent. ik. böjes i reglen kun *hverr*, medens *ein* er uforandret (hf. *einhverjum*, *einhverri*, *einhverju*); i det ældre sprog böjes i alm. også *einn* (hf. *einum-hverjum* o. s. v.).

3. **nökkurr**, huk. *nökkur*, ik. *nökkut*; gf. *nökkurn*, *nökkura*, *nökkut*, böjes for øvrigt som et ubestemt tillægsord. Ved siden af *nökkurr* findes også de ældre former *nakkvarr*, *nekkverr* (*nökkvarr*, *nøkkverr* og flere), der böjes som *hvárr* og *hverr*.

b) **hvatvetna** (også *hvetvetna*, *hotvetna*) og **hvatki** (dannet af *hvat* og partiklen *-gi*, § 19, 1) bruges kun i ik. ent. (hf. *hvívetna*; *hvígi*).

c) **hvárgi** og **hvergi** (dannede af *hvárr*, *hverr* og partiklen *-gi*) bruges meget sjælden udenfor ent. hak. og ik., der böjes således:

		hak.	ik.
Ent.	nf.	hvárgi	hvártki (hvárki)
	gf.	hvárngi, hvárngan	hvártki (hvárki)
	hf.	hvárungi	hvárugi
	ef.	hvárskis (hvárkis)	hvárskis (hvárkis)

hvergi hedder i hf. ent. hak. *hverjungi* (hf. ik. mangler), men böjes ellers på samme måde. De manglende former (huk. og flt.) udfyldes af **hvárigr** (flt. *hvárigir* = ingen af bægge parter, *neutri*) og **hverigr**, der böjes som regelmæssige tillægsord.

Anm. Ik. af *hvárgi* bruges oftest som bindeord: *hvártki* (i alm. *hvárki*) — *né* = hverken — eller.

d) 1. **annarr** böjes som *okkarr* (§ 56), men udstøder altid *r* i gf. ent. hak., nf. og gf. ent. ik., og forandrer *nnr* til *ðr*:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	annarr	önnur	annat
	gf.	annan	aðra	annat
	hf.	öðrum	annarri	öðru
	ef.	annars	annarrar	annars
Flt.	nf.	aðrir	aðrar	önnur
	gf.	aðra	aðrar	önnur
	hf.		öðrum	
	ef.		annarra	

2. **annarrhvárr** og **annarrhverr** er sammensatte af *annarr* og *hvárr*, *hverr* (§ 59, b). Bægge ord böjes (hf. ent. ik. *öðru-hváru*; *öðru-hverju*).

3. **annarrtveggja** og **hvárrtveggja**, sammensatte af *annarr*, *hvárr* og *tveggja* (ef. af *tveir*, § 62), böjer det første ord, men beholder *tveggja* uforandret. Men ved siden heraf bruges også formerne **annarrtveggi** og **hvárrtveggi**, i hvilke bægge led böjes, *annarr* og *hvárr* stærkt som ovenfor, men *tveggi* svagt som *nýi* (§ 46, slutn.).

Anm. Intetkön ent. af disse stedord bruges især ofte som bindeord: *annathvárt* — *eða* og *annattveggja* — *eða* = enten — eller; *hvárttveggja* — *ok* = både — og.

4. **báðir** böjes således:

Flt.	nf.	báðir	báðar	bæði
	gf.	báða	báðar	bæði
	hf.		báðum	
	ef.		beggja	

Anm. Ik. *bæði* bruges mest som bindeord: *bæði* — *ok* (*enda*) = både — og.

e) **engi** (dannet af *einn* og partiklen *-gi*) böjes i reglen således:

		hak.	huk.	ik.
Ent.	nf.	engi	engi	ekki
	gf.	engi, engan	enga	ekki
	hf.	engum	engri	engu
	ef.	enskis, enkis	engrar	enskis, enkis
Flt.	nf.	engir	engar	engi
	gf.	enga	engar	engi
	hf.		engum	
	ef.		engra	

Alle disse former med undtagelse af *engi*, *ekki* og *enskis* (*enkis*) kan også have *ø* for *e* (*øngan* o. s. v.), og *v* foran de endelser, der begynder med *a* og *i* (*øngvan* o. s. v.).

Talordene.

§ 61. a) Grundtal.	§ 61. b) Ordenstal.
1. einn	fyrstr, fyrsti
2. tveir	annarr
3. þrír	þriði
4. fjórir	fjórði
5. fimm	fim(m)ti
6. sex	sétti
7. sjau	sjaundi
8. átta	átti (áttundi, -andi)
9. níu	níundi
10. tíu	tíundi
11. ellifu	ellifti
12. tólf	tólfti

13.	þrettán	þrettándi
14.	fjórtán (fjog(u)rtán)	fjórtándi (fjog(u)rtándi)
15.	fim(m)tán	fim(m)tándi
16.	sextán	sextándi
17.	sjautján (sjaután)	sjautjándi (sjautándi)
18.	átján	átjándi
19.	nítján	nítjándi
20.	tuttugu (tvítján)	tuttugundi, -andi (tvítjándi)
21.	tuttugu ok einn (einn ok t.)	tuttugundi ok fyrsti eller einn (fyrsti eller einn ok t.)
22.	tuttugu ok tveir (tveir ok t.)	tuttugundi ok annarr (annarr ok t.)
	o. s. v.	o. s. v.
30.	þrír tigir (tugir)	þrítugundi, -andi
40.	fjórir tigir (tugir)	fertugundi, -andi
50.	fimm tigir (tugir)	fim(m)tugundi, -andi
60.	sex tigir (tugir)	sextugundi, -andi
70.	sjau tigir (tugir)	sjautugundi, -andi
80.	átta tigir (tugir)	áttatugundi, -andi
90.	níu tigir (tugir)	nítugundi, -andi

100. tíu tigir (hundrað, sé § 63)
110. ellifu tigir (hundrað ok tíu)
120. hundrað (sé § 63)
200 (**240**). tvau hundruð
1000 (**1200**). þúsund
2000 (**2400**). tvær þúsundir.

§ 62. Af grundtallene böjes de fire første; böjningen af *einn* er omtalt § 60, a, 1. De øvrige böjes således:

		hak.	huk.	ik.	hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	tveir	tvær	tvau	þrír	þrjár	þrjú
	gf.	tvá	tvær	tvau	þrjá	þrjár	þrjú
	hf.	tveimr, tveim			þrimr, þrim		
	ef.	tveggja			þriggja		

		hak.	huk.	ik.
Flt.	nf.	fjórir	fjórar	fjogur (fjugur)
	gf.	fjóra	fjórar	fjogur (fjugur)
	hf.		fjórum	
	ef.		fjogurra (fjugurra)	

§ 63. Uböjelige er grundtallene **5**—**20**. Derimod er **30**—**90** dannede af navneordet *tigr*, *tegr* (også *tugr*, *togr* en tier) og böjes altså som dette (§ 31, a), samt forbindes med ef. (*þrír tigir kúa*, 30 køer; *með sex tigu manna*, med 60 mand). I det senere sprog sammensmæltede de dog til et enkelt uböjeligt ord (*þrjátigi* o. s. v., og endelig blev *-tigi* til *-tíu*: *þrjátíu* o. s. v.). — *hundrað* er et navneord af ik. (flt. *hundruð*). I almindelighed betegner *hundrað* uden nærmere bestemmelse et stort hundrede ɔ: **120**, også kaldet *hundrað tólfrætt* (*tólfræðr* = som indeholder 12 tiere) i modsætning til det lille hundrede ɔ: **100**, der enten kaldes *hundrað tírætt* eller *tíu tigir* (altså f. eks. *hálft annat hundrað langra skipa*, halvandet hundrede langskibe ɔ: 120 + 60). — *þúsund* er et navneo. af huk. (flt. *þúsundir*); i almindelighed betegner det 10 store hundreder (ɔ : **1200**).

§ 64. Ordenstallene undtagen de to første böjes kun svagt som tillægsordenes svage form (*þriði* som *nýi*, § 46, slutn., huk. og ik. *þriðja*, flt. *þriðju* o. s. v., resten som *sjúki*, § 46). *fyrstr* böjes både stærkt og svagt (*fyrsti*), *annarr* kun stærkt (sé § 60, d, 1). — Fra den **20**de til **90**de ender ordenstallene oprindelig på *-tugundi* (*-tugandi*); i det senere sprog fortrænges *-tugundi* af *-tugti* (*tuttugti*, *þrítugti* o. s. v.) og endelig af *-tugasti* (*tuttugasti*, *þrítugasti* o. s. v.).

Udsagnsordene.

§ 65. De oldnordiske udsagnsord har egenlig kun én **art**, handlearten. Middelarten (den tilbagevisende art) er nemlig kun handlearten, med hvilken det tilbagevisende stedord er sammensmæltet, og lidearten dannes ved omskrivning.

Af **tider** findes kun to: nutid og fortid; alle andre tider udtrykkes ved omskrivning.

Af **måder** findes fremsættende, forestillende og (i nutid) bydende. Hertil kommer endvidere nutidens (meget sjælden fortidens) navneform og nutidens og fortidens tillægsform.

§ 66. Udsagnsordene deles i to böjningsmåder, den stærke og den svage. Forskellen ligger i fortiden, der i den stærke böjningsmåde er énstavelset og dannet ved aflyd, i den svage flerstavelset og dannet ved endetillæg.

Endelserne i bægge böjningsmåder er éns i nutid, men forskellige i fortid, hvilket sés af følgende oversigt:

Nutid:

		frems. måde	forest. m.	bydem.	navnef.
Ent.	1.	—	-a (senere -i)		-a
	2.	-r	-ir	—	
	3.	-r	-i		
Flt.	1.	-um	-im	-um	tillægsf.
	2.	-ið (-it)	-ið (-it)	-ið (-it)	-andi (§ 52)
	3.	-a	-i		

Fortid:

	stærk böjning:			svag böjning:		
	frems. m.	forest. m.	[navnef.	frems. m.	forest. m.	[navnef.
Ent. 1.	—	-a (-i)	-u]	-ða (-ði)	-ða (-ði)	-ðu]
2.	-t	-ir		-ðir	-ðir	
3.	—	-i	tillægsf.	-ði	-ði	
Flt. 1.	-um	-im	-inn (§ 44.	-ðum	-ðim	tillægsf.
2.	-uð (-ut)	-ið (-it)	c)	-ðuð (-ðut)	-ðið (-ðit)	-ðr
3.	-u	-i		-ðu	-ði	

Anm. I 1ste pers. flt. udelades meget ofte endelsens *-m*, når stedordene *vit* og *vér* følger umiddelbar efter, f. eks. *tóku vit* vi to tog, *tóku vér* vi tog, for *tókum*. — I 2den pers. flt. er endelsen *-ð*, som når stedordene *it*, *ér* fulgte efter, i reglen blev kastet over på disse (*tóku þit* i to tog, *tóku þér* i tog, for *tókuð it*, *tókuð ér*), så at stedordene senere altid antog formerne *þit*, *þér*, og foran disse udelades da i reglen udsagnsordets -ð (*-t*).

A. Den stærke böjningsmåde.

§ 67. Hovedformerne (kendeformerne), hvoraf de andre former dannes, er nutids navneform, fortids fremsættende måde 1ste pers. ent. og 1ste pers. flt., samt fortids tillægsform, f. eks.:

bera bære — *ek bar*, *vér bárum* — *borinn*.

Af disse dannes de andre former på følgende måde:

a) Nutid fremsæt. måde **ent.** dannes af stammen i navneformen ved *i*-omlyd, når selvlyden er modtagelig derfor (*taka* tage — *ek tek* jeg tager); 1ste pers. har ingen endelse, 2den og 3dje tilföjer **r** (*tekr*), der med et foregående **n** og **s** sammensmælter til **nn** og **ss** (§ 18, b), f. eks. *skína* skinne, *ek skín*, *þú*, *hann skínn* (for **skínr*); *lesa* læse, *ausa* øse, *ek les*, *eys*, *þú*, *hann less*, *eyss*. Også med **l** kan det undertiden sammensmælte til **ll**, f. eks. *stela* stjæle, *ek stel*, *þú*, *hann*

stelr eller *stell.* Derimod bortfalder **r** aldeles efter **rr** (§ 20) og efter de § 21, a, 2 nævnte medlydsforbindelser, f. eks. *þverra* aftage, *ek*, *þú*, *hann þverr*; *vaxa* vokse, *ek*, *þú*, *hann vex*; *fregna* spörge, *ek*, *þú*, *hann fregn.* — Fremsæt. nut. **flt.** har ingen *i*-omlyd (undtagen i udsagnso. på **-ja**) og dannes ved endelserne **-um** (der omlyder **a** til **ö**), **-ið** (**-it**) og **-a**: *tökum*, *takið* (*-it*), *taka*; 3dje pers. er altid lig navneformen.

b) Nutid forest. måde er i 1ste pers. ent. lig med navneformen (*taka* — *ek taka*, senere *taki*); 2den og 3dje pers. ender på **-ir**, **-i**; flt. på **-im**, **-ið** (**-it**), **-i**.

c) Nutids bydemåde 2den pers. ent. er lig med navneformen med bortkastet endelse (*tak*); 1ste og 2den pers. flt. er lig flt. af nutids fremsæt. måde.

d) Fortids fremsæt. måde **ent.** er éns i 1ste og 3dje pers. (*ek*, *hann tók*); 2den pers. dannes ved tilföjelse af **-t** (*þú tókt*). Foran dette **t** går **t** (**tt**) næsten altid og **ð** ofte over til **z**: *brjóta* bryde, *ek braut*, *þú brauzt*; *láta* lade, *ek lét*, *þú lézt*; *binda* binde, *ek batt*, *þú bazt*; — *biðja* bede, *ek bað*, *þú bazt*; *ráða* råde, *ek réð*, *þú rézt.* Dog findes også de oprindelige former *batt*, *rétt* (af **baðt*, **réðt*, § 18, a, 1); ligeledes har *stóð* (af *standa* stå) *þú stótt.* — Fremsæt. fort. **flt.** ender på **-um**, **-uð** (**-ut**), **-u**.

e) (Anm. til c og d). I 1ste og 3dje pers. ent. fremsæt. fortid og i alm. i 2den pers. ent. bydemåde bliver i udlyden

nd til **tt**:	*binda* binde,	bydem. *bitt*,	fort. *batt*
ng - **kk**:	*ganga* gå,	— *gakk*,	— *gekk*
ld - **lt**:	*halda* holde,	— *halt*,	— *helt*.

f) Fortids forest. måde dannes af stammen i fortids fremsæt. måde flt. ved *i*-omlyd, når selvlyden er

modtagelig derfor (*ek tók*, *vér tókum* — *ek tæka*; *ek batt*, *vér bundum* — *ek bynda*). Endelserne er de samme som i nutids forest. måde (sé b).

§ 68. a) I de udsagnsord, hvis stamme ender på **v**, bortfalder *v* under böjningen undtagen foran endelser, der begynder med **a** og **i** (dog regelmæssig også i fort. tillægsf. foran *-inn*), f. eks. *höggva* hugge, nut. *ek høgg*, *þú*, *hann høggr*, *vér höggum*, *(þ)ér höggvið*, *þeir höggva*, fort. tillægsf. *höggvinn*; — *syngva* synge, *søkkva* synke, fort. *söng*, *sökk*, fort. tillægsf. *sunginn*, *sokkinn*.

b) Nogle udsagnsord forstærker i nutid stammen med **j**, som dog bortfalder under böjningen undtagen foran de endelser, der begynder med **a** og **u**, f. eks. *sitja* sidde, nut. *ek sit*, *þú*, *hann sitr*, *vér sitjum*, *(þ)ér sitið*, *þeir sitja*.

§ 69. Efter aflydens forskellige form inddeles de stærke udsagnsord i 6 klasser, der kan adskilles ved følgende hovedkendemærker (den forskellige selvlyd i fortid):

I.	Fortid	frems.	måde	ent.	**a** (**ö**),	flt.	**u**
II.	—	—	—	—	**a**,	—	**á**
III.	—	—	—	—	**ó**,	—	**ó**
IV.	—	—	—	—	**ei**,	—	**i**
V.	—	—	—	—	**au**,	—	**u**
VI. A)	—	—	—	—	**e**, **é**,	—	**e**, **é**
VI. B)	—	—	—	—	**jó**,	—	**jó** (**jo**, **ju**).

Af disse 6 klasser kan I—III kaldes *a*-klassen, idet **a** her viser sig som grundlyd, i I og II i frems. fort. ent., i III i nutids navnef.: I har kort rodselvlyd efterfulgt af to medlyd; II kort rodselvlyd efterfulgt af én medlyd; III har i nutids navnef. **a** efterfulgt af

én medlyd (i enkelte ord er stammen i nutid udvidet med **j**; *vaxa* har to medlyd efter **a**). IV kan kaldes *i*-klassen (**i** i frems. fort. flt.), V *u*-klassen (**u** i frems. fort. flt.). VI har forskellige rodselvlyd og er kun uegenlig aflydsklasse. — I den følgende udsigt over de vigtigste stærke udsagnsord anføres navneformen, frems. nutid 1ste pers. ent., frems. fortid 1ste pers. ent. og flt. og fortids tillægsform.

§ 70. Første klasse.

	navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
A)	**i**, **e**, **ja** (brydning)	**i**, **e**	**a**	**u**	**u**, **o**
B)	**y**, **ø** (omlyd)	**y**, **ø**	**ö** (oml.)		

A)	binda binde	bind'	batt	bundum	bundinn
	bresta briste	brest	brast	brustum	brostinn
	bjarga bjærge	berg	barg	burgum	borginn
B)	syngva eller syngja synge	syng	söng	sungum	sunginn
	støkkva springe	støkk	stökk	stukkum	stokkinn

Således böjes endvidere:

A)	finna finde	finn	fann	fundum / funnum	fundinn / funninn
	hrinda støde	hrind	hratt	hrundum	hrundinn
	spinna spinde	spinn	spann	spunnum	spunninn
	springa springe	spring	sprakk	sprungum	sprunginn
	stinga stikke	sting	stakk	stungum	stunginn
	svimma svømme[1]	svimm	svamm	summum	summinn
	vinda vinde, sno	vind	vatt	undum	undinn
	vinna vinde, udføre	vinn	vann	unnum	unninn

[1]) Også efter 2den klasse: *svima*, *svim*, *svam*, *svámum*.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
bregða bevæge	bregð	brá (§15, a)	brugðum	brugðinn
brenna brænde (intrans.)	brenn	brann	brunnum	brunninn
drekka drikke	drekk	drakk	drukkum	drukkinn
renna rende, rinde	renn	rann	runnum	runninn
detta dratte	dett	datt	duttum	dottinn
hverfa vende sig	hverf	hvarf	hurfum	horfinn
skreppa glide	skrepp	skrapp	skruppum	skroppinn
sleppa slippe	slepp	slapp	sluppum	sloppinn
snerta berøre	snert	snart	snurtum	snortinn
spretta springe	sprett	spratt	spruttum	sprottinn
svelga eller svelgja svælge	svelg	svalg	sulgum	sólginn
svella svulme	svell	svall	sullum	sollinn
svelta sulte, dø	svelt	svalt	sultum	soltinn
sverfa file	sverf	svarf	surfum	sorfinn
vella koge	vell	vall	ullum	ollinn
velta vælte	velt	valt	ultum	oltinn
verða vorde, blive	verð	varð	urðum	orðinn
verpa kaste	verp	varp	urpum	orpinn
þverra aftage	þverr	þvarr	þurrum	þorrinn
gjalda betale	geld	galt	guldum	goldinn
gjalla gjalde[1]	gell	gall	gullum	gollinn
hjálpa hjælpe	help	halp	hulpum	hólpinn
skjálfa skælve	skelf	skalf	skulfum	skolfinn
skjalla smælde[1]	skell	skall	skullum	skollinn
B) slyngva eller slyngja slynge	slyng	slöng	slungum	slunginn
tyggva eller tyggja tygge	tygg	tögg	tuggum	tugginn
þryngva eller þryngja trænge	þryng	þröng	þrungum	þrunginn

[1]) Sjælden *gella*, *skella* i navnef.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
hrøkkva vige	hrøkk	hrökk	hrukkum	hrokkinn
kløkkva klynke	kløkk	klökk	klukkum	(klokkinn)
søkkva synke	søkk	sökk	sukkum	sokkinn

§ 71. **Anden klasse.**

	navnef. / nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
A)	e, i	a (-ag	á	e
B)	e	bliver -á)		o, u

	navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
A)	**gefa** give	gef	gaf	gáfum	gefinn
	biðja bede[1]	bið	bað	báðum	beðinn
B)	**bera** bære	ber	bar	bárum	borinn
	nema tage	nem	nam	námum	numinn

Således böjes også:

	navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
A)	**drepa** dræbe	drep	drap	drápum	drepinn
	geta få, gætte	get	gat	gátum	getinn
	kveða sige	kveð	kvað	kváðum	kveðinn
	leka lække	lek	lak	lákum	lekinn
	lesa samle, læse	les	las	lásum	lesinn
	meta vurdere	met	mat	mátum	metinn
	reka drive	rek	rak	rákum	rekinn
	vega løfte, dræbe	veg	vá	vágum	veginn
	liggja ligge[1]	ligg	lá	lágum	leginn
	sitja sidde[1]	sit	sat	sátum	setinn
	þiggja få[1]	þigg	þá	þágum	þeginn
B)	**skera** skære	sker	skar	skárum	skorinn
	stela stjæle	stel	stal	stálum	stolinn

[1]) I disse ord er nutidsstammen udvidet med **j**, som har frem kaldt *i* for *e* og i *liggja* og *þiggja* desuden *gg* for *g*.

Særlige afvigelser findes i:

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
koma komme (for *kvema)	køm / kem	kvam / kom	kvámum / kómum	kominn
sofa sove (for *svefa)	søf / sef	svaf	sváfum / sófum	sofinn
troða træde	trøð / treð	trað	tráðum	troðinn
vefa væve	vef	vaf / óf	váfum / ófum	ofinn
eta æde	et	át	átum	etinn
fela skjule	fel	fal	fálum	fólginn
fregna spörge	fregn	frá	frágum	freginn
sjá sé (af *séa)	sé	sá	sám	sénn
vera være		var	várum	verit

Nut. frems. og **forest.** måde dannes af to andre stammer (frems. m. *em*, *ert*, *er*, *erum*, *eruð*, *eru*; forest. m. *sjá* (*sé*), *sér*, *sé*, *sém*, *séð*, *sé*). Forest. nut. 2. og 3. pers. ent. hedder også undertiden *verir*, *veri* (i ønskende sætninger). I det ældste sprog bruges *s* for *r* i de former, der begynder med *ver-*, samt i nut. *ert*, *er* og fort. *var*, *vart*.

§ 72. **Tredje klasse.**

	navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
A)	**a**, **e** (omlyd)	**e**	**ó** (-**óg** bliver -**ó**)	**ó**	**a**, **e** (foran *k*, *g*)
B)	**á** (ɔ: **aga*), **æ**	**æ**			
A)	**fara** fare	fer	fór	fórum	farinn
	hefja hæve	hef	hóf	hófum	hafinn
	draga drage	dreg	dró	drógum	dreginn
B)	**flá** flå	flæ	fló	flógum	fleginn

Således böjes også:

	navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
A)	**ala** avle, føde	el	ól	ólum	alinn
	gala gale	gel	gól	gólum	galinn
	grafa grave	gref	gróf	grófum	grafinn
	hlaða læsse	hleð	hlóð	hlóðum	hlaðinn
	kala fryse	kel	kól	kólum	kalinn
	mala male korn	mel	mól	mólum	malinn
	skafa skrabe	skef	skóf	skófum	skafinn
	skapa skabe[1]	—	skóp	skópum	—
	vaða vade	veð	óð	óðum	vaðinn
	vaxa vokse	vex	óx	óxum	vaxinn
	sverja sværge	sver	sór	sórum	svarinn
	aka age	ek	ók	ókum	ekinn
	gnaga gnave	gneg	gnó	gnógum	gneginn
	skaka ryste	skek	skók	skókum	skekinn
	taka tage	tek	tók	tókum	tekinn
B)	**klá** klø	klæ	kló	klógum	kleginn
	slá slå	slæ	sló	slógum	sleginn
	þvá to, vaske	þvæ	þ(v)ó	þ(v)ógum	þveginn
	hlæja lé (for *hlagja)	hlæ	hló	hlógum	hleginn

Særlige afvigelser findes i:

deyja dø	dey	dó	dóm	dáinn
geyja gø	gey	gó	góm	(gáinn)
standa stå	stend	stóð	stóðum	staðinn

[1]) Også (i nut. og fort. tlf. altid) svagt: *skapa*, *skapaða*, *skapaðr* ell. (sjælden) *skepja*, *skapta*, *skapiðr* og *skaptr*.

§ 73. **Fjærde klasse.**

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
í		ei (-eig kan blive -é)	i	i
bíta bide	bít	beit	bitum	bitinn
stíga stige	stíg	steig / sté	stigum	stiginn

Således böjes også:

drífa drive	dríf	dreif	drifum	drifinn
gína gabe	gín	gein	ginum	gininn
grípa gribe	gríp	greip	gripum	gripinn
hníga böje sig	hníg	hneig / hné	hnigum	hniginn
hníta støde	hnít	hneit	hnitum	hnitinn
hrífa gribe	hríf	hreif	hrifum	hrifinn
hrína skrige	hrín	hrein	hrinum	hrininn
hvína hvine	hvín	hvein	hvinum	hvininn
klífa klatre	klíf	kleif	klifum	klifinn
líða lide, gå	líð	leið	liðum	liðinn
líta sé	lít	leit	litum	litinn
ríða ride	ríð	reið	riðum	riðinn
ríða (vride; flette) er falden sammen med det foregående				
rífa rive	ríf	reif	rifum	rifinn
rísa rejse sig	rís	reis	risum	risinn
rísta ridse	ríst	reist	ristum	ristinn
ríta skrive	rít	reit	ritum	ritinn
síða trylle	síð	seið	siðum	siðinn
síga synke	síg	seig, sé	sigum	siginn
skína skinne	skín	skein	skinum	skininn
skríða skride	skríð	skreið	skriðum	skriðinn
slíta slide	slít	sleit	slitum	slitinn
sníða skære	sníð	sneið	sniðum	sniðinn
svíða svie	svíð	sveið	sviðum	sviðinn
svífa svæve	svíf	sveif	svifum	svifinn
þrífa gribe	þríf	þreif	þrifum	þrifinn

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
svíkja svige	svík	sveik	svikum	svikinn
víkja bevæge; vige	vík	veik	vikum	vikinn

Afvigende er:

bíða bie	**bíð**	**beið**	**biðum**	**beðinn**
spýja spy (af *spíva)	**spý**	**spjó (af *speiv)**	**spjóm**	—

§ 74. Femte klasse.

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
jó, jú; ú	**ý**	**au (-aug** kan blive **-ó)**	**u**	**o**

jó står foran tandlyd, **jú** foran gane- og læbe-lyd:

bjóða byde	**býð**	**bauð**	**buðum**	**boðinn**
fljúga flyve	**flýg**	**flaug / fló**	**flugum**	**floginn**
lúka lukke	**lýk**	**lauk**	**lukum**	**lokinn**

Således böjes også:

brjóta bryde	brýt	braut	brutum	brotinn
fljóta flyde	flýt	flaut	flutum	flotinn
frjósa fryse[1]	frýs	fraus	frusum	frosinn
gjósa sprudle	gýs	gaus	gusum	gosinn
gjóta gyde	gýt	gaut	gutum	gotinn
hljóta få	hlýt	hlaut	hlutum	hlotinn
hnjóða slå	hnýð	hnauð	hnuðum	hnoðinn
hnjósa nyse	hnýs	hnaus	hnusum	(hnosinn)
hrjóða rydde	hrýð	hrauð	hruðum	hroðinn

---

[1]) Fortid også *frøra, frera*; tillægsf. *frørinn, frerinn* (§ 88, a).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
hrjósa gyse	hrýs	hraus	hrusum	(hrosinn)
hrjóta fyge; snorke	hrýt	hraut	hrutum	hrotinn
kjósa kåre, vælge[1]	kýs	kaus	kusum / kurum	kosinn / korinn
ljósta slå	lýst	laust	lustum	lostinn
njóta nyde	nýt	naut	nutum	notinn
rjóða göre rød	rýð	rauð	ruðum	roðinn
sjóða syde	sýð	sauð	suðum	soðinn
skjóta skyde	skýt	skaut	skutum	skotinn
þjóta tude	þýt	þaut	þutum	þotinn
þrjóta upers. høre op	þrýt	þraut	(þrutum)	þrotinn
drjúpa dryppe	drýp	draup	drupum	dropinn
fjúka fyge	fýk	fauk	fukum	fokinn
kljúfa kløve	klýf	klauf	klufum	klofinn
krjúpa krybe	krýp	kraup	krupum	kropinn
ljúga lyve	lýg	laug / ló	lugum	loginn
rjúfa bryde	rýf	rauf	rufum	rofinn
rjúka ryge	rýk	rauk	rukum	rokinn
smjúga smyge	smýg	smaug / smó	smugum	smoginn
strjúka stryge	strýk	strauk	strukum	strokinn
lúta lude	lýt	laut	lutum	lotinn
súga suge	sýg	saug / só	sugum	soginn
súpa søbe	sýp	saup	supum	sopinn

§ 75. Sjætte klasse.

A) 1. Fort. ent. og flt. e, navnef. og fort. tlf. a efterfulgt af to medlyd:

[1] Fortid også *køra*; tillægsf. *kørinn* (§ 88, a).

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
blanda blande	blend	blett	blendum	blandinn
falda iføre kvindelig hovedbedækning	feld	felt	feldum	faldinn
falla falde	fell	fell	fellum	fallinn
halda holde	held	helt	heldum	haldinn
hanga hænge[1]	—	hekk	hengum	hanginn

Med uregelmæssig omlyd i tillægsformen (sml. § 72):

fá få (for *fanga)	fæ, flt. fám	fekk	fengum	fenginn
ganga gå	geng	gekk	gengum	genginn

A) 2. Fort. ent. og flt. **é**, navnef. og fort. tlf. **á**, **ó**, **ei** efterfulgt af enkelt medlyd:

blása blæse	blæs	blés	blésum	blásinn
gráta græde	græt	grét	grétum	grátinn
láta lade	læt	lét	létum	látinn
ráða råde	ræð	réð	réðum	ráðinn

---

blóta ofre	blœt	blét	blétum	blótinn

---

heita kalde, love	heit	hét	hétum	heitinn

I betydningen „hedde“ bruges i nutid *heiti.*

leika lege	leik	lék	lékum	leikinn

B) Fort. ent. **jó**, flt. **jó**; **jogg**, **jugg**; navnef. og fort. tlf. **au**, **ú**, **öggv**:

auka forøge	eyk	jók	jókum (jukum)	aukinn
ausa øse	eys	jós	jósum (jusum)	ausinn
hlaupa løbe	hleyp	hljóp	hljópum (hlupum)	hlaupinn

[1]) Nutid svagt *hangi.*

navnef.	nutid	fortid ent.	fortid flt.	fort. tlf.
búa bo; ordne	bý	bjó	bjoggum bjuggum	búinn
höggva hugge	høgg	hjó	hjoggum hjuggum	höggvinn

§ 76. Dannelsen af måder og personer i de forskellige klasser ses af følgende böjningsmønstre: I. A) *binda* binde, I. B) *støkkva* fare afsted, springe (med *ø* på grund af *v*), II. *gefa* give, III. *fara* fare, IV. *grípa* gribe, V. *skjóta* skyde, VI. A) *falla* falde, VI. B) *hlaupa* løbe:

		I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI. A)	VI. B)
					Nutid:				
					fremsættende måde:				
Ent.	1.	bind	støkk	gef	fer	gríp	skýt	fell	hleyp
	2.	bindr	støkkr	gefr	ferr	grípr	skýtr	fellr	hleypr
	3.	bindr	støkkr	gefr	ferr	grípr	skýtr	fellr	hleypr
Flt.	1.	bindum	støkkum	gefum	förum	grípum	skjótum	föllum	hlaupum
	2.	bindið (-t)	støkkvið(-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
	3.	binda	støkkva	gefa	fara	grípa	skjóta	falla	hlaupa
					forestillende måde:				
Ent.	1.	binda (-i)	støkkva (-i)	gefa (-i)	fara (-i)	grípa (-i)	skjóta (-i)	falla (-i)	hlaupa (-i)
	2.	bindir	støkkvir	gefir	farir	grípir	skjótir	fallir	hlaupir
	3.	bindi	støkkvi	gefi	fari	grípi	skjóti	falli	hlaupi
Flt.	1.	bindim	støkkvim	gefim	farim	grípim	skjótim	fallim	hlaupim
	2.	bindið (-t)	støkkvið(-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
	3.	bindi	støkkvi	gefi	fari	grípi	skjóti	falli	hlaupi
					bydemåde:				
Ent.	2.	bitt	støkk	gef	far	gríp	skjót	fall	hlaup
Flt.	1.	bindum	støkkum	gefum	förum	grípum	skjótum	föllum	hlaupum
	2.	bindið (-t)	støkkvið(-t)	gefið (-t)	farið (-t)	grípið (-t)	skjótið (-t)	fallið (-t)	hlaupið (-t)
					navneform:				
		binda	støkkva	gefa	fara	grípa	skjóta	falla	hlaupa
					tillægsform:				
		bindandi	støkkvandi	gefandi	farandi	grípandi	skjótandi	fallandi	hlaupandi

		I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI. A)	VI. B)
					Fortid:				
					fremsættende måde:				
Ent.	1.	batt	stökk	gaf	fór	greip	skaut	fell	hljóp
	2.	bazt	stökkt	gaft	fórt	greipt	skauzt	fellt	hljópt
	3.	batt	stökk	gaf	fór	greip	skaut	fell	hljóp
Flt.	1.	bundum	stukkum	gáfum	fórum	gripum	skutum	fellum	hljópum*
	2.	bunduð (-t)	stukkuð (-t)	gáfuð(-t)	fóruð (-t)	gripuð (-t)	skutuð (-t)	felluð(-t)	hljópuð(-t)*
	3.	bundu	stukku	gáfu	fóru	gripu	skutu	fellu	hljópu*
					forestillende måde:				
Ent.	1.	bynda (-i)	stykkva (-i)	gæfa (-i)	fœra (-i)	gripa (-i)	skyta (-i)	fella (-i)	hlypa (-i)
	2.	byndir	stykkvir	gæfir	fœrir	gripir	skytir	fellir	hlypir
	3.	byndi	stykkvi	gæfi	fœri	gripi	skyti	felli	hlypi
Flt.	1.	byndim	stykkvim	gæfim	fœrim	gripim	skytim	fellim	hlypim
	2.	byndið (-t)	stykkvið(-t)	gæfið(-t)	fœrið (-t)	gripið (-t)	skytið (-t)	fellið (-t)	hlypið (-t)
	3.	byndi	stykkvi	gæfi	fœri	gripi	skyti	felli	hlypi
					tillægsform:				
		bundinn	stokkinn	gefinn	farinn	gripinn	skotinn	fallinn	hlaupinn

*) Senere også *hlupum*, *hlupuð*, *hlupu*.

B. Den svage böjningsmåde.

§ 77. Hovedformerne (kendeformerne) er nutids navneform, fortids fremsættende måde og fortids tillægsform, f. eks.:

dœma dömme — *dœmda* — *dœmdr.*

Nutid har samme endelser som i den stærke böjningsmåde; men fortids fremsæt. måde ent. ender i 1ste pers. på **-ða** (senere *-ði*), i 2den på **-ðir**, i 3dje på **-ði**; i flt. og forest. måde er endelserne som i den stærke böjning med **-ð** foran; fortids tillægsform ender på **-ðr**. For **-ða**, **-ðr** kommer i visse forbindelser **-da** ell. **-ta**, **-dr** ell. **-tr**.

§ 78. De svage udsagnsord deles i 4 klasser; i de 3 første ender fortiden på **-ða** (**-da**, **-ta**), i den fjærde på **-aða**. Hvor **-ða** og **-ðr** (i de 3 første klasser) föjes umiddelbar til roden, gælder følgende regler:

1. Efter selvlyd og efter **f**, **g** og **r** står **ð**: *ná* nå, *náða*, *náðr*; *krefja* kræve, *krafða*, *krafðr*; *vígja* vie, *vígða*, *vígðr*; *heyra* høre, *heyrða*, *heyrðr*. Efter **lf**, **lg** og **ng** veksler det med **d**: *fylgja* følge, *fylgða* og *fylgda*, *fylgðr* og *fylgdr*.

2. Efter **l**, **m** (**mb**) og **n** følger i alm. **d**, men i nogle udsagnsord med lang rodstavelse **t** efter **l** og **n**: *fylla* fylde, *fylda*, *fyldr*; *dœma* dömme, *dœmda*, *dœmdr*; *stefna* stævne, *stefnda*, *stefndr*; men *mæla* sige, *mælta*, *mæltr*; *ræna* røve, *rænta*, *ræntr*.

3. **ðð** efter selvlyd bliver **dd**: *fœða* føde, *fœdda*, *fœddr*.

4. Efter **k**, **t**, **p** og **s** følger **t**: *vekja* vække, *vakta*, *vaktr*; *feita* fede, *feitta*, *feittr*; *hleypa* lade løbe, *hleypta*, *hleyptr*; *lýsa* oplyse, *lýsta*, *lýstr*.

5. Efter **d**, **ð** og **t** med foregående medlyd

bortfalder **ð**: *senda* sende, *senda*, *sendr*; *gyrða* gjorde, *gyrða*, *gyrðr*; *hrista* ryste, *hrista*, *hristr*.

6. Foran endelsen i fortid og fort. tillægsf. skrives en dobbelt medlyd i reglen enkelt: *kenna* kende, *kenda*, *kendr*; *sleppa* slippe, *slepta*, *sleptr*.

§ 79. Første klasse.

Fortid tilföjer **-ða** (**-da**, **-ta**), fort. tillægsf. **-ðr** (**-dr**, **-tr**). Alle ord efter denne klasse har lang rodstavelse. Ejendommelig for disse ord er **j** i stammen, der fremkalder omlyd, som bevares gennem hele böjningen; det fremtræder som **i** i nut. ent., der således bliver tostavelset; derimod bortfalder det foran **i**, og ligeledes foran **a** og **u** undtagen i de udsagnsord, hvis rod ender på **g** og **k**. Eksempler:

A) 1. Fortid på **-ða**, tillægsf. på **-ðr** efter **f** og **r** (efter **lf** også **-da**, **-dr**):

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
deyfa døve	deyfi	deyfða	deyfðr
erfa arve	erfi	erfða	erfðr
skelfa ryste (trans.)	skelfi	skelfða (-da)	skelfðr (-dr)
fœra føre	fœri	fœrða	fœrðr
heyra høre	heyri	heyrða	heyrðr
stýra styre	stýri	stýrða	stýrðr

A) 2. Fortid på **-da**, tillægsf. på **-dr** efter **l**, **m** (**mb**) og **n**:

deila dele; stride	deili	deilda	deildr
fella fælde	felli	felda	feldr
fylla fylde	fylli	fylda	fyldr
dreyma drömme	dreymi	dreymda	dreymdr
dœma dömme	dœmi	dœmda	dœmdr
kemba kæmme	kembi	kembda	kembdr
kenna kende	kenni	kenda	kendr
nefna nævne	nefni	nefnda	nefndr
renna lade rende	renni	renda	rendr

A) 3. Efter **ð** med foregående selvlyd bliver **ðð** i fort. og tillægsf. til **dd**:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
beiða bede	beiði	beidda	beiddr
eyða øde	eyði	eydda	eyddr
fœða føde	fœði	fœdda	fœddr

A) 4. Fortid på **-ta**, tillægsf. på **-tr** efter **t** med foregående selvlyd, **p** og **s**, samt undertiden **l** og **n**:

bœta bøde	bœti	bœtta	bœttr
feita fede	feiti	feitta	feittr
veita yde, hjælpe	veiti	veitta	veittr
gleypa sluge	gleypi	gleypta	gleyptr
hleypa lade løbe	hleypi	hleypta	hleyptr
kippa rykke	kippi	kipta	kiptr
hvessa hvæsse	hvessi	hvesta	hvestr
leysa løse	leysi	leysta	leystr
missa miste	missi	mista	mistr
mæla mæle, sige	mæli	mælta	mæltr
spilla ødelægge	spilli	spilta	spiltr
inna udføre	inni	inta	intr
nenna nænne	nenni	nenta	nentr

A) 5. Efter **d**, **ð** og **t** med foregående medlyd bortfalder **ð**, så at fort. bliver lig navnef.:

benda böje	bendi	benda	bendr
senda sende	sendi	senda	sendr
gyrða gjorde	gyrði	gyrða	gyrðr
hirða vogte	hirði	hirða	hirðr
festa fæste	festi	festa	festr
hitta hitte, finde	hitti	hitta	hittr

B) 1. De udsagnsord, hvis rod ender på **g** og **k**, får **j** foran **a** og **u**. Ordene på **g** har i fort. og tillægsf. **-ða**, **-ðr** (efter **lg** og **ng** også **-da**, **-dr**), de på **k** **-ta**, **-tr**:

fylgja følge	fylgi	fylgða (-da)	fylgðr (-dr)
tengja sammenbinde	tengi	tengða (-da)	tengðr (-dr)
vígja vie	vígi	vígða	vígðr
drekkja drukne (tr.)	drekki	drekta	drektr
fylkja fylke	fylki	fylkta	fylktr
merkja mærke	merki	merkta	merktr

B) 2. Nogle udsagnsord, hvis rod ender på **v** (med foregående **g** eller **k**), bortkaster *v* under böjningen undtagen foran **a** og **i**. I nogle ord ender navnef. både på *-va* og (senere) på *-ja*:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
{byggva eller {byggja bo, bebo	{byggvi {byggi	bygða	bygðr
sløngva slynge	sløngvi	sløngða	sløngðr
støkkva sprænge	støkkvi	støkta	støktr
søkkva sænke	søkkvi	søkta	søktr

Herhen hører også:

gøra el. gera göre (ældre gørva, gerva)	gøri, geri (gørvi, gervi)	{gørða {gerða	—

Som fortids tillægsf. bruges to. *görr* (også *gørr*, *gerr*, gf. *görvan* o. s. v., böjet som *fölr* § 45).

§ 80. I nutid efter denne klasse, men afvigende i fort. og tillægsf. böjes:

navnef.	nutid	fortid frems.	fortid forest.	fort. tlf.
sœkja søge	sœki	sótta	sœtta	sóttr
yrkja göre	yrki	orta	yrta	ortr
{þykkja eller {þikkja synes[1]	{þykki {þikki	þótta	þœtta	þóttr

§ 81. Anden klasse.

Fortid tilföjer **-ða** (**-da**, **-ta**), fort. tillægsf. **-ðr** (**-dr**, **-tr**), men i flere ord også (ældst) **-iðr**. Alle ord efter denne klasse har kort rodstavelse. Ejendommelig for disse ord er **j**, der bevares i nutiden foran **a** og **u** og virker omlyd, når selvlyden er mod-

---

[1]) Fremsæt. nut. 3. pers. ent. hedder ofte *þykki*, *þikki* for *þykkir*, *þikkir* især med følgende *mér* og *þér*.

tagelig derfor (især **a**—**e**, **u**—**y**). Derimod mangler omlyden i frems. fortid og fort. tillægsf., der har den oprindelige selvlyd (**a**, **u**). Forestillende fortid har ligesom nutid *i*-omlyd. Nutid ental frems. måde er énstavelset. Eksempler:

A) Med **a** i roden:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
berja slå	ber	barða	bariðr, barðr
dvelja stanse	dvel	dvalda	dvaliðr, dvaldr
etja hidse	et	atta	attr
fremja fremme	frem	framda	framiðr, framdr
hvetja hvæsse	hvet	hvatta	hvattr
krefja kræve	kref	krafða	krafiðr, krafðr
kveðja tiltale	kveð	kvadda	kvaddr
kvelja plage	kvel	kvalda	kvaliðr, kvaldr
telja sige, tælle	tel	talda	taliðr, taldr
temja tæmme	tem	tamda	tamiðr, tamdr
vekja vække	vek	vakta	vakiðr, vaktr
velja vælge	vel	valda	valiðr, valdr

Således også:

leggja lægge	legg	lagða	lagiðr, lagðr

B) Med **u** i roden:

dylja dølge	dyl	dulda	duliðr, duldr
flytja flytte	flyt	flutta	fluttr
hylja hylle, skjule	hyl	hulda	huliðr, huldr
spyrja spörge	spyr	spurða	spurðr
styðja støtte	styð	studda	studdr
stynja stönne	styn	stunda	stunit, stunt

Herhen hører også:

hyggja mene, tænke	hygg	hugða	hugt ell. hugat

C) Med **i** i roden:

skilja skille	skil	skilda	skiliðr, skildr
þilja beklæde med bræder	þil	þilda	þiliðr, þildr

D) Ord, hvis rod ender på lang selvlyd, behandles som ord med kort rodstavelse:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
dýja ryste	dý	dúða	(dúiðr, dúðr)
gnýja brage	gný	gnúða	(gnúit, gnútt)
lýja knuse	lý	lúða	lúiðr, lúðr
æja bede (m. heste)	æ	áða	áit, átt
heyja udføre	hey	háða	háiðr, háðr
{þreyja (senere þrá) længes	{þrey (þrá)	þráða	þráðr

§ 82. Afvigende ved at bevare omlyden i fort. og tillægsf. er:

selja sælge	sel	selda	seldr
setja sætte	set	setta	settr

---

flýja flygte	flý	flýða	flýiðr, flýðr
frýja bebrejde	frý	frýða	frýiðr, frýðr
knýja knuge	ký	{knýða knúða	{knýiðr, knýðr knúiðr, knúðr

§ 83. Tredje klasse.

Fortid tilföjer **-ða** (**-da**, **-ta**), fort. tillægsf. **-aðr**, sjældnere **-ðr** (**-dr**, **-tr**). Rodstavelsen er i alm. kort; nutid 1ste pers. ent. frems. måde ender på **i**, men omlyd mangler undtagen i fortid forest. måde. Bydemåde 2. pers. ent. ender på **i**, som dog i flere ord tidlig er bortkastet. Denne klasse omfatter ikke mange ord; men nogle af de almindeligst brugte udsagnsord hører herhen, f. eks.:

navnef.	nutid	fortid		fort. tlf.
		frems.	forest.	
duga due	dugi	dugða	dygða	dugat
horfa vende i en vis retning	horfi	horfða	hyrfða	(horfat,) horft

navnef.	nutid	fortid frems.	fortid forest.	fort. tlf.
lifa leve	lifi	lifða	lifða	lifat
sama sömme sig	sami	samda	semda	samat
skorta mangle	skorti	skorta	skyrta	(skortat,) skort
spara spare	spari	sparða	sperða	spárat, spart
trúa tro	trúi	trúða	trýða	trúat
una være tilfreds	uni	unda	ynda	unat
vaka våge	vaki	vakta	vekta	vakat
þola tåle	þoli	þolda	þylda / þølda	þolat, þolt
þora turde	þori	þorða	þyrða / þørða	þorat

Med udstødelse af selvlyd efter § 16, b:

gá ænse	gái	gáða	gæða	gáðr (ik. gát)[1]
ná nå	nái	náða	næða	náðr (ik. nát)[1]

§ 84. Særegne afvigelser findes i:

hafa have	hefi	hafða	hefða	hafðr

Omlyd findes i **frems. nut. ent.** (*hefi*, *hefir*, *hefir*, flt. *höfum*, *hafið*, *hafa*; forest. m. *hafa* o. s. v.; bydem. 2. p. ent. *haf*).

segja sige	segi	sagða	segða	sagðr
þegja tie	þegi	þagða	þegða	þagat, þagt

segja og *þegja* har omlyd i nut. på grund af **j**; bydem. 2. p. ent. hedder *seg*, men *þegi*.

---

kaupa købe	kaupi	keypta	keypta	keyptr

---

ljá låne (af *léa)	lé	léða	léða	léðr, ik. lét[2]
tjá vise (af *téa)	té	téða	téða	téðr, ik. tét[2]

[1]) for *gáaðr (*gáat), *náaðr *náat).

[2]) Ik. *lét*, *tét* svarer ikke til hak. *léðr*, *téðr*, men til ældre *lénn* (meget sjælden), **ténn*. Oprindelig böjedes disse ord nemlig **stærkt**.

§ 85. Fjærde klasse.

Fortid tilföjer **-aða**, fort. tillægsf. **-aðr**. Nutid 1ste pers. ent. frems. måde ender på **a**. Omlyd mangler også i fortid forest. måde. Bydemåde 2. pers. ent. ender på **a**. I de ord, hvis stamme ender på **j** eller **v**, beholdes disse og den derved fremkaldte omlyd gennem hele böjningen. Efter denne klasse går den störste del af de oldnord. udsagnsord, f. eks.:

navneform	nutid	fortid	fort. tlf.
elska elske	elska	elskaða	elskaðr
kalla kalde	kalla	kallaða	kallaðr
slitna slides	slitna	slitnaða	slitnaðr

og således alle de på **-na** afledede udsagnsord (inchoativer: *batna* blive bedre, *vakna* vågne, o. s. v.).

Med udstødelse af selvlyd efter § 16, b:

spá spå	spá	spáða	spáðr (ik. spát)
strá strø	strá	stráða	stráðr
þjá pine	þjá	þjáða	þjáðr

Med **j** og **v** i stammen:

byrja begynde	byrja	byrjaða	byrjaðr
eggja ægge	eggja	eggjaða	eggjaðr
herja hærge	herja	herjaða	herjaðr
bölva forbande	bölva	bölvaða	bölvaðr
stöðva stanse	stöðva	stöðvaða	stöðvaðr

§ 86. Dannelsen af måder og personer i de forskellige klasser ses af følgende böjningsmønstre: I. A) *dœma* dömme, I. B) *byggva* (i det ældste sprog) eller *byggja* bo, bebo, II. A) *temja* tæmme, II. B) *hylja* hylle, III. *vaka* våge, IV. *kalla* kalde:

		I. A)	I. B)		II. A)	II. B)	III.	IV.
		Nutid:						
		fremsættende måde:						
Ent.	1.	dœmi	byggvi	byggi	tem	hyl	vaki	kalla
	2.	dœmir	byggvir	byggir	temr	hylr	vakir	kallar
	3.	dœmir	byggvir	byggir	temr	hylr	vakir	kallar
Flt.	1.	dœmum	byggum	byggjum	temjum	hyljum	vökum	köllum
	2.	dœmið (-t)	byggvið	byggið (-t)	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
	3.	dœma	byggva	byggja	temja	hylja	vaka	kalla
		forestillende måde:						
Ent.	1.	dœma (-i)	byggva	byggja(byggi)	temja (temi)	hylja (hyli)	vaka (-i)	kalla (-i)
	2.	dœmir	byggvir	byggir	temir	hylir	vakir	kallir
	3.	dœmi	byggvi	byggi	temi	hyli	vaki	kalli
Flt.	1.	dœmim	byggvim	byggim	temim	hylim	vakim	kallim
	2.	dœmið (-t)	byggvið	byggið (-t)	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
	3.	dœmi	byggvi	byggi	temi	hyli	vaki	kalli
		bydemåde:						
Ent.	2.	dœm	bygg	bygg	tem	hyl	vaki	kalla
Flt.	1.	dœmum	byggum	byggjum	temjum	hyljum	vökum	köllum
	2.	dœmið (-t)	byggvið	byggið (-t)	temið (-t)	hylið (-t)	vakið (-t)	kallið (-t)
		navneform:						
		dœma	byggva	byggja	temja	hylja	vaka	kalla
		tillægsform:						
		dœmandi	byggvandi	byggjandi	temjandi	hyljandi	vakandi	kallandi

Fortid:

		I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III.	IV.
				fremsættende måde:			
Ent.	1.	dœmda (-i)	bygða (-i)	tamda (-i)	hulda (-i)	vakta (-i)	kallaða (-i)
	2.	dœmdir	bygðir	tamdir	huldir	vaktir	kallaðir
	3.	dœmdi	bygði	tamdi	huldi	vakti	kallaði
Flt.	1.	dœmdum	bygðum	tömdum	huldum	vöktum	kölluðum
	2.	dœmduð(-t)	bygðuð (-t)	tömduð (-t)	hulduð (-t)	vöktuð (-t)	kölluðuð(-t)
	3.	dœmdu	bygðu	tömdu	huldu	vöktu	kölluðu
				forestillende måde:			
Ent.	1.	dœmda (-i)	bygða (-i)	temda (-i)	hylda (-i)	vekta (-i)	kallaða (-i)
	2.	dœmdir	bygðir	temdir	hyldir	vektir	kallaðir
	3.	dœmdi	bygði	temdi	hyldi	vekti	kallaði
Flt.	1.	dœmdim	bygðim	temdim	hyldim	vektim	kallaðim
	2.	dœmdið (-t)	bygðið (-t)	temdið (-t)	hyldið (-t)	vektið (-t)	kallaðið (-t)
	3.	dœmdi	bygði	temdi	hyldi	vekti	kallaði
				tillægsform:			
		dœmdr	bygðr	tamiðr, tamdr	huliðr, huldr	vakat	kallaðr

§ 87. Nogle udsagnsord danner **nutid** som **fortid** i den **stærke** böjningsmåde, medens **fortiden** böjes **svagt**. **Bydemåde** bruges sjælden og mangler ganske i nogle; et par danner en **fortidsnavneform**. Disse ord er: a) *eiga* eje, *mega* monne, kunne, [*knega*,] *knáttu* kunne; b) *kunna* kunne, *unna* elske, unde, *þurfa* behøve, *muna* erindre, *munu* monne, skulle, *skulu* skulle; c) *vita* vide*; d) til dels *vilja* ville.

a) eiga — mega — knáttu

Nutid:

		frems.	forest.	bydem.	frems.	forest.	frems.	forest.
Ent.	1.	á	eiga		má	mega	kná	knega
	2.	átt	eigir	eig	mátt	megir	knátt	knegir
	3.	á	eigi		má	megi	kná	knegi
Flt.	1.	eigum	eigim	eigum	megum	megim	knegum	knegim
	2.	eiguð	eigið	eigið	meguð	megið	kneguð	knegið
	3.	eigu	eigi		megu	megi	knegu	knegi

navneform:

eiga — mega — —

tillægsform:

eigandi — megandi — —

Fortid:

Ent. 1. átta — ætta — mátta — mætta — knátta — knætta

o. s. v.

navneform:

— — (máttu) — knáttu

tillægsform:

áttr — mátt — —

---

*) I de fleste af disse ord fortrænges endelserne *-uð*, *-u* i 2. og 3. pers. flt. frems. nut. senere af *-ið*, *-a*, som allerede i gammel tid findes i *unna* og *muna*. Nyere er ***eigið***, ***eiga***; ***megið***, ***mega***; ***kunnið***, ***kunna***; ***þurfið***, ***þurfa***; ***vitið***, ***vita*** for ***eiguð***, ***eigu*** o. s. v. (derimod af ***munu***, ***skulu*** kun ***munuð***, ***munu***; ***skuluð***, ***skulu***).

b)	kunna	unna	þurfa	muna	munu	skulu

Nutid:

fremsættende måde:

Ent. 1.	kann	ann	þarf	man	mun og man	skal
2.	kannt	annt	þarft	mant	munt - mant	skalt
3.	kann	ann	þarf	man	mun - man	skal
Flt. 1.	kunnum	unnum	þurfum	munum	munum	skulum
2.	kunnuð	[unnuð] unnið	þurfuð	[munuð] munið	munuð	skuluð
3.	kunnu	(unnu) unna	þurfu	(munu) muna	munu	skulu

forestillende måde:

Ent. 1.	kunna	unna	þurfa	muna	muna	skula
	o. s. v.				(myna)	(skyla)

bydemåde:

kunn	unn	—	mun	—	—

navneform:

kunna	unna	þurfa	muna	munu	skulu

tillægsform:

kunn-andi	unn-andi	þurf-andi	mun-andi	(mun-andi)	skul-andi

Fortid:

fremsættende måde:

Ent. 1.	kunna	unna	þurfta	munda	munda	skylda
	o. s. v.				(mynda)	

forestillende måde:

Ent. 1.	kynna	ynna	þyrfta	mynda	mynda (munda)	skylda

navneform:

(kunnu)	—	—	—	mundu (myndu)	skyldu

tillægsform:

kunnat	unnat unnt	þurft	munat	—	—

c) vita

Nutid:

	frems.	forest.	bydem.	navnef.
Ent. 1.	veit	vita		vita
2.	veizt	vitir	vit	
3.	veit	viti		tillægsf.
Flt. 1.	vitum	vitim	vitum	vitandi
2.	vituð	vitið	vitið	
3.	vitu	viti		

Fortid:

	frems.	forest.	
Ent. 1.	vissa	vissa	tillægsf.
	o. s. v.		vitat

d) vilja

Nutid:

frems.	forest.	navnef.
vill	vilja	vilja
vill, vilt	vilir	
vill	vili	tillægsf.
viljum	vilim	viljandi
vilið	vilið	
vilja	vili	

Fortid:

frems.	forest.	navnef.
vilda	vilda	vildu
o. s. v.		tillægsf.
		viljat

§ 88. a) Nogle få udsagnsord danner en svag fortid på **-ra**, men böjes for øvrigt stærkt:

navnef.	nutid		fortid		fort. tlf.
	ent.	flert.	ent.	flert.	
gnúa gnide	gný	gnúm,	gnøra	gnørum	gnúinn
			gnørir	gnøruð	
			gnøri	gnøru	
snúa sno	sný	snúm	snøra	snørum	snúinn
gróa gro	grœ	gróm	grøra	grørum	gróinn
róa ro	rœ	róm	røra	rørum	róinn
sá så	sæ	sám	søra	sørum	sáinn

I fortiden skrives for *ø* også *e*: *snøra* ell. *snera*. — Ligeledes har *slá*, slå, i fortid *sløra*, *slera* ved siden af *sló* (§ 72); *frjósa*, fryse, *kjósa*, vælge, i fortid *frøra*, *frera*, *køra* ved siden af *fraus*, *kaus* (§ 74).

b) Enestående er *valda*, volde, der böjes således:

	Nutid:		Fortid:		
	frems. m.	forest. m.	frems. m.	forest. m.	tillægsf.
Ent.	1. veld	valda	olla ell.	ylla ell.	valdit
2.	3. veldr	bydem.	olda	ylda	
Flt.	1. völdum	vald	o. s. v.	o. s. v.	

§ 89. **Middelarten**

dannes af handlearten ved tilföjelse af det tilbagevisende stedord, således at **-sk** (forkortet af **sik**), senere **-st**, föjes til navne- og tillægsform, samt til 2. og 3. person ental og flertal; foran dette **-sk** (**-st**) bortfalder udsagnsordets endelse **-r**, og en tandlyd (**t** og **ð**) smælter med det følgende **s** sammen til **z**, f. eks. navnef. *þykkja-sk*, senere *þykkja-st* tykkes, synes; nut. 2. og 3. pers. ent. frems. måde *þykkisk* ell. *tykkist* (for **þykkir-sk*); 2. og 3. pers. flt. *þykkizk* ell. *þykkizt* (for **þykkið-sk*), *þykkja-sk* ell. *þykkja-st*. — Første person flertal dannes ligeledes ved at föje **-sk** (i alm. forkortet til **-k**), senere **-st**, til handlearten, og formen for 1ste pers. flt. bruges også som 1ste pers. ent.; dog har ent. næsten altid endelsen **-k** (ikke **-sk**) og i reglen **-umk** (ikke **-imk**) i forestil. måde, f. eks. nut. frems. måde ent. og flt. *þykkjumsk* eller i alm. *þykkjumk* (senere *þykkjumst*), forest. måde ent. *þykkjum(s)k*, sj. *þykkim(s)k* (senere *þykkjumst*, sj. *þykkimst*), flt. *þykkim(s)k* (senere *þykkimst*).

§ 90. a) **De omskrevne former.**

De manglende tider i udsagnsordene og hele lidearten dannes ved omskrivning med hjælpeordene på følgende måde:

Förnutid og förfortid dannes af fortids tillægsf. med nutid og fortid af *hafa* (ved enkelte udsagnsord

vera). I almindelighed sættes tillægsf. i ik.; men ofte (navnlig i det ældre sprog) forbindes *hafa* med genstandformen, og tillægsformen sættes da i samme forholdsform (*ek hefi þýddan draum þinn*, jeg har tydet din dröm). — Fremtid og eftertid dannes af nutids, förfremtid og föreftertid af förnutids navneform med nutid og fortid af *munu*:

Förnutid: ek hefi kallat
Förfortid: ek hafða kallat
Fremtid: ek mun kalla
Eftertid: ek munda kalla
Förfremtid: ek mun hafa kallat
Föreftertid: ek munda hafa kallat

Anm. I förfremtid og föreftertid udelades undertiden hjælpeordet *hafa* og meget ofte *vera*, hvor det skulde bruges.

Middelarten

omskrives på samme måde:

Förnutid: ek hefi kallazk
Förfortid: ek hafða kallazk
Fremtid: ek mun kallask
Eftertid: ek munda kallask

§ 90. b) **Lidearten**

omskrives ved hjælp af *vera* med fortids tillægsform. I nutid, fremtid og eftertid (sjælden ellers) kan *verða* bruges i samme betydning som *vera*. (Ikke sjælden har middelarten lidende betydning.)

Nutid: ek em (verð) kallaðr
Fortid: ek var kallaðr
Förnutid: ek hefi verit kallaðr
Förfortid: ek hafða verit kallaðr

Anm. 1. Oftest bruges dog formerne for nutid og fortid også i betydning af förnutid og förfortid.

Fremtid: ek mun (vera ell. verða) kallaðr
Eftertid: ek munda (vera ell. verða) kallaðr
Förfremtid: ek mun hafa verit kallaðr
Föreftertid: ek munda hafa verit kallaðr

Anm. 2. I alm. bruges dog formerne for fremtid og eftertid også til at betegne förfremtid og föreftertid. — Som oftest udelades i fremtid og eftertid hjælpeordet *vera* (*verða*).

Biordene.

§ 91. Biordene danner sammenligningsgrader ligesom tillægsordene enten ved **-r** og **-st** med *i*-omlyd eller ved **-ar** og **-ast**. Ofte står tillægsordenes intetkön som biord, og intetkönsformen af tillægso. bruges da også i höjere og höjeste grad (*brátt* snart, hurtig, *bráðara*, *bráðast*; *títt* ofte, *tíðara*, *tíðast*, o. s. v.).

a) **-r** og **-st**:

første grad:	höjere grad:	höjeste grad:
lengi længe / langt ik., langt	lengr (om tid) / lengra ik. (om sted)	lengst
skamt ik., kort	skemr (om tid) / skemra ik. (om sted)	skemst
fjarri fjærnt	firr	first
nær, nærri nær	nær(r)	næst

b) **-ar** og **-ast** bruges i de fleste biord:

opt ofte	optar	optast
vandliga nöjagtig	vandligar	vandligast

og således alle de på *-liga* afledende biord (*blíðliga* venlig, *makliga* passende, o. s. v.).

aptr tilbage	aptar	aptast
norðr mod nord	norðar	norðast

---

sjaldan sjælden	sjaldnar	sjaldnast
niðr, niðri, neðan ned, nede, neden	neðar	neðast
upp, uppi, ofan op, oppe, oven	ofar	ofast (øfst, efst)

Anm. 1. Nogle ord kan danne sammenligningsgraderne på bægge måder:

fram frem	fremr, framar	fremst, framast
síð silde	síðr (mindre) síðar (senere)	sízt (mindst) síðast (senest)

---

inn, inni ind, inde	innar	innst
út, úti ud, ude	útar (utar)	útast, ýzt (utast, yzt)

Anm. 2. I höjere grad skrives ofte både *-arr* og *-ar* (*optarr* og *optar* o. s. v.); ligeledes både *nærr* og *nær* o. s. v. — I steden for höjeste grad på *-ast* findes ikke sjælden *-arst* med *r* fra höjere grad (*ofarst*, *síðarst* o. s. v. = *ofast*, *síðast* o. s. v.).

§ 92. Nogle biord danner höjere og höjeste grad af en anden stamme end den, der bruges i første grad:

vel vel	betr	bezt.
illa ilde	verr	verst
lítt ik., lidt	minnr	min(n)st
mjök meget	meir(r)	mest
gjarna gærne	heldr	helzt

Tillæg til böjningslæren.

Forholdsordene.

§ 93. Forholdsordene og forbindelser, der bruges som forholdsord, styrer følgende forholdsformer:

a) genstandsformen:

1. *um* (*umb*, *of*), om, over, med sine sammensætninger (*um fram*, forbi, fremfor, foruden; *umhverfis*, omkring; *út um*, ud over, o. s. v.). 2. *fyrir* (*fyri*, *fyr*) i forbindelse med (steds-)biord på *-an* (*fyrir norðan*, *sunnan*, *austan*, *vestan*, norden, sønden, østen, vesten for; *fyrir ofan*, *neðan*, oven, neden for; *fyrir útan* (*utan*), *innan*, uden, inden for; *fyrir framan*, foran; *fyrir handan*, hinsides, o. s. v.). 3. *í gegnum* eller *gegnum*, igennem.

Anm. *um* (*umb*, *of*) styrer dog også i det ældre sprog hf.

b) hensynsformen:

1. *af*, af, fra. 2. *frá*, fra. 3. *hjá*, hos, ved. 4. *ór* (*úr*, *ýr*), ud af. 5. *undan*, bort fra. 6. *ásamt*, tilligemed. 7. *gagnvart* (*-vert*), lige over for. 8. *í gegn* eller *gegn*, *gegnt*, imod. 9. *mót* eller *móti*, alene og i forbindelse med *á* og *í*, imod. 10. *á* (*í*) *hendr* eller *á* (*í*) *hönd*, imod. 11. *til handa*, for, til bedste for. 12. *námunda* eller *í námunda*, i nærheden af, samt biordene 13. *nær*, *nærri*, nær, og 14. *fjarri*, fjærnt.

c) ejeformen:

1. *til*, til. 2. *án*, uden. 3. *innan*, indenfor. 4. *útan* (*utan*) udenfor. 5. *millum*, *millim*, *milli*, *meðal*, *miðil*, alene og i forbindelse med *á* og *í*, imellem. 6. *í stað*, i steden for. 7. *sakar*, *sakir*, *sökum*, med og uden *fyrir* (*fyri*, *fyr*), formedelst. 8. *vegna*, formedelst, samt 9. forbindelser med *megin*, *megum* (*öðrum megin*,

megum, på den anden side, *báðum megin*, *megum*, på bægge sider, o. s. v.).

Anm. *án* (*ón*) styrer dog også i det ældre sprog gf. og hf.; ligeledes kan *innan* og *útan* (*utan*) i det gamle sprog også forbindes med gf.

d) genstandsformen og hensynsformen:

1. *á*, på. 2. *í*, i, til. 3. *fyrir* (*fyri*, *fyr*; *firir*, *firi*, *fir*), for, för. 4. *undir* (*und*), under. 5. *yfir* (*ifir*), over. Disse styrer hf., når der betegnes et ophold på et sted, gf., når forestillingen om en bevægelse ligger til grund. 6. *eptir* (*ept*), efter; med gf. om tiden, ellers med hf. 7. *at*, med gf. „efter" om tiden, med hf. „til, ad, efter". 8. *með* (*meðr*), med; med gf., hvor der betegnes en ufrivillig ledsagelse, ellers med hf. 9. *við* (*viðr*), ved, imod; med hf. ved forestilling „imod, imøde", ellers med gf.

Anm. Med hensyn til disse forholdsord og deres mangfoldige betydninger efter de forskellige forbindelser, hvori de indtræder, henvises i øvrigt til ordbogen.

Danske kunstord:

selvlyd, *vokal*.
medlyd, *konsonant*.
tvelyd, *diftong*.
tidsmål, *kvantitet*.

navneord, *substantiv*.
tillægsord, *adjektiv*.
første grad, *positiv*.
höjere grad, *komparativ*.
höjeste grad, *superlativ*.
stedord, *pronomen*.
kendeord, *artikel*.
udsagnsord, *verbum*.
handleart, *aktiv*.
middelart, *reflexiv*.
lideart, *passiv*.

biord, *adverbium*.
forholdsord, *præposition*.
bindeord, *konjunktion*.

ental, ent., *singularis*.
total, tot., *dualis*.
flertal, flt., *pluralis*.

hankön, hak., *masculinum*.
hunkön, huk., *femininum*.
intetkön, ik., *neutrum*.

nævneform, nf., *nominativ*.
genstandsform, gf., *akkusativ*.
hensynsform, hf., *dativ*.
ejeform, ef., *genetiv*.

nutid, nut., *præsens.*
fortid, fort., *præteritum* (*imperfectum*).
förnutid, *perfectum.*
förfortid, *plusqvamperfectum.*
fremtid, *futurum.*
eftertid, *konditionalis.*
förfremtid, *futurum exactum.*
föreftertid, *konditionalis exact.*

fremsættende måde, frems., *indikativ*
forestillende måde, forest., *konjunktiv.*
bydemåde, bydem., *imperativ.*
navneform, navnef., *infinitiv.*
tillægsform, tillægsf., tlf., *participium.*

Ved en foransat stjærne betegnes ikke forekommende former, hvoraf de virkelig existerende former er opståede.

